

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
8/2015
28. február 2015

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

ÚPLATKY LEKÁROM SÚ BEŽNÝM JAVOM Strana 4.

DAŇOVÉ ÚČTOVANIE UŽ KLOPE NA DVERE Strana 5.

VÝPOČTY DÔCHODKOV SPORITEĽOV SKLAMALI Strana 6.

ZAKLADANIE ZNB SPREVÁDZALI ZLOČINY Strana 8.

JÁN FRANCISCI-RIMAVSKÝ – HRDINA BEZ BÁZNE A HANY Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

V súvislosti s nejasnou situáciou v Ukrajine a otvorene spomínanou hrozbou veľkej vojny v Európe objavil sa na Slovensku nový jav. V januári sa u nás obrátilo na okresné úrady až dvanásťtisíc mužov, ktorí chcú byť mimo vojenskej služby a to nielen v prípade mobilizácie, ale aj v rámci výkonu mimoriadnej či náhradnej služby. Žiadatelia sa odvolávajú na svoje svedomie či náboženské vyznanie, čo sú jediné akceptovateľné dôvody na vyradenie z evidencie bojaschopných občanov. Vyhnúť sa však službe v inom ako bojovom zaradení celkom nemožno, pacifisti by museli slúžiť v iných zložkách, napríklad v zdravotníctve či civilnej obrane.

Ministerstvo obrany sa k veľkému výpadku mužov zatiaľ nevyjadruje, iba uviedlo, že oficiálne štatistiky ešte nemá. Opierať sa však môže o takmer milión mužov, ktorí by mohli kedykoľvek narukovať. „V súčasnosti evidujeme približne päťstosedemdesiattisíc vojakov v zálohe, ku ktorým patria bývalí profesionálni vojaci či muži, ktorí vykonali základnú vojenskú službu. Takisto máme vyše štyristotisíc registrovaných občanov, ktorí by boli odvedení v čase vojny alebo vojnového stavu," uviedla za rezort obrany Martina Balleková. Registrovaní občania sú tí muži, ktorým vznikla branná povinnosť. Podľa zákona sú to všetci, ktorí v roku vyhlásenia mimoriadnej služby dovŕšili deväťnásť rokov a majú na Slovensku trvalý pobyt. Ak by vypukla vojna, štát by ich mohol povolať do zbrane.

Štát by sa pred krízovou situáciou mohol poistiť aj tým, že by zaviedol dobrovoľnú vojenskú službu. Minister obrany Martin Glváč to spomína už dlhšie. „Možnosť dobrovoľnej vojenčiny sa blíži. Hraničným termínom je jún, dovtedy by to malo byť v legislatívnom procese," povedal minister. Dátum stanovil tak, aby dobrovoľnú vojenčinu stihla prijať ešte táto vláda. Ostáva len dúfať, že nových vojakov potrebovať nebudeme...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2015012

NEOGRAFIA MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 08
9 770862 882007

Vládny kabinet otvoril dokorán dvere ideológii rodovej rovnosti

Kontroverzná stratégia ochrany a podpory ľudských práv

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra Andrej MIŠANEK

Dalo sa predpokladať, že po neúspešnom referende o rodine vláda už nebude odkladať schválenie Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike. Lenže sotva kto predpokladal, že sa tak stane už jedenásť dní od konania referenda. Šéf rezortu diplomacie Miroslav Lajčák, v ktorého gescii stratégia vznikala, komentoval jej schválenie slovami: „Slovensko má konečne dokument, ktorý mapuje, kde sa Slovensko nachádza v oblasti ľudských práv."

Ľudsko-právna stratégia od svojho začiatku rozdeľuje spoločnosť a práve ona iniciovala mnohé mimovládne organizácie na organizovanie petície za referendum o rodine. Môžeme špekulovať o tom, prečo bolo referendum neplatné, a teda aj neúspešné, no nemožno za ním nevidieť veľké vzopretie sa prevažne mladých ľudí. Vzpriečili sa proti indoktrinácii ideológie rodovej rovnosti do života spoločnosti presadzujúcej sa cez Celoštátnu stratégiu ochrany a podpory ľudských práv v SR.

■ NOVÁ PETÍCIA

Minister Lajčák sa domnieva, že stratégia nepolarizuje spoločnosť, no opak je pravdou. Už v predvečer rokovania vlády sa pod petíciu proti stratégii podpísalo vyše desaťtisíc ľudí. Jej organizátori označili stratégiu za ideologický dokument, ktorý „nie je o univerzálnych právach či právach chorých, týraných, handicapovaných (každej tejto skupine venuje približne desať až pätnásť strán), ale zdá sa, že najťažšie sa na Slovensku žije skupine LGBTI, ktorej stratégia venuje až stopäť strán". Proti tomuto ideologickému dokumentu dva roky protestovalo vyše sto organizácií, tisíce občanov a značná časť občianskej spoločnosti sa ho usilovala priviesť k celospoločenskému konsenzu a zahrnúť doň bazálne práva na ochranu života, práva rodičov, náboženskú slobodu či výhradu vo svedomí. Napriek prísľubom ministra

Lajčáka boli tieto témy označené za „kontroverzné".

■ UČEBNICE SEXU

Opačný názor zastávajú odporcovia stratégie. Dokument radí Slovensko medzi štáty, ktoré prijali ideológiu rodovej rovnosti do svojho právneho systému. Tento krok bude nasledovať aj na Slovensku, čo naznačuje pridelenie agendy z rezortu zahraničných vecí pod rezort spravodlivosti. Znepokojenie vyvolávajú tie krajiny, ktoré sú v ústretovosti voči inakosti ďalej než Slovensko. Týka sa to predovšetkým výchovy detí. „Učebnica" sexuálnej výchovy pre materské školy v susednom Česku trebárs svojimi ilustráciami pripomína tvrdé porno. Kde sú tie časy, keď sa na Slovensku viedli diskusie o neprípustnosti pornografických časopisov v predaji...

■ NADŔŽAJÚ LGBTI

Petíciou signatári žiadajú, aby vláda namiesto tohto dokumentu vypracovala Stratégiu ochrany a podpory rodiny v Slovenskej republike. Dokumentu vyčítajú, že uprednostňuje práva LGBTI skupín pred právami detí a rodín, ktoré svoju stratégiu nemajú. Obviňujú vládu, že schválením stratégie nerešpektovala vôľu takmer milióna angažovaných voličov v referende, z ktorých vyše deväťdesiatdva percent sa vyjadrilo za právo dieťaťa na otca a mamu.

Žiadajú premiéra Roberta Fica a ministrov vlády, aby odmietli tento dokument, ktorého obdobu má iba Holandsko. Aby odmietli míňanie množstva peňazí na nezmyselné programy a odmietli natláčanie ideológie do škôl, médií a celej spoločnosti. Konštatujú, že stratégia bude naďalej stupňovať polarizáciu našej spoločnosti a jej realizácia sa stane predmetom sporov a nedorozumení obyvateľstva.

(Viac na strane 3)

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Evu UŠIAKOVÚ, primátorku mesta Brezová pod Bradlom

Bez národných dejateľov by neboli dejiny

● S obdivom sledujeme aktivity Brezovej, či už ide o rekonštrukciu Hurbanovho pomníka, alebo najnovšie o rekonštrukciu Štefánikovej mohyly. Aký vzťah má Brezová k týmto našim osobnostiam?

Naši významní dejatelia si zaslúžia pozornosť. Je na nás, aby sme poklady, ako je busta Jozefa Miloslava Hurbana, pomník majstra Jána Husa (jediný na Slovensku), pamätník meruôsmych rokov, dejinný pamätník na cintoríne (autor D. Jurkovič), Mohyla na Bradle a mnoho ďalších, zveľaďovali, starali sa o ne s patričnou úctou a tak zachovávali toto dedičstvo pre ďalšie generácie. V minulom roku nám prešiel projekt cez dotačný systém MK SR na zreštaurovanie Hurbanovho pomníka, tento rok podávame žiadosť na zreštaurovanie pomníka Jána Husa. V závere roka sa nám podarilo uskutočniť projekt Pamätná izba D. Jurkoviča, ktorá je zriadená v Národnom dome Štefánikovom.

● Mohyla prešla rekonštrukciou v roku 1996, ale čosi sa vtedy nespravilo...

V roku 1996 bola ukončená generálna rekonštrukcia mohyly, vtedy sa vymieňali najviac poškodené travertínové bloky, štyri dosky umiestnené na tumbe mohyly. V kolaudačnom rozhodnutí bola podmienka hydrofobizácie mohyly po určitom čase, pretože travertín vplyvom poveternostných podmienok sa rozrušuje a je do značnej miery dosť znečistený, najmä zo severnej strany. Teraz ide o navrhnutie technológie spôsobu renovácie a opravy Mohyly Milana Rastislava Štefánika.

● Je súčasťou rekonštrukcie aj zámer vybudovať nejaké vhodné odpočinkové zóny pre návštevníkov Bradla?

Nie. V minulosti však bola spracovaná krajinno-architektonická štúdia na dotvorenie celého areálu a súčasťou sú aj oddychové zóny. To je pre nás výzva do budúcnosti, aby sme rôzne návrhy a štúdie aj zrealizovali.

Zhováral sa Ivan BROŽÍK
Foto: archív E. U.

V SNN 9/2015 SI PREČÍTATE

- **Pripomíname si jubilejné dvadsiate piate výročie založenia Slovenskej národnej strany**
- **Výnimočný príbeh transplantácie v banskobystrickej Rooseveltovej nemocnici**
- **V Slovenskom národnom múzeu je unikátna výstava Teatrálny svet 1839 – 1939**

Matica slovenská absolvovala maratón u slovenských politikov

Z mládeže sa vytráca vlastenectvo

Pavol JAVORSKÝ – Foto: archív SNN

Po tom, ako sa národnej ustanovizni podarilo počas konsolidačného roka 2014 vyrovnať sa s hospodárskymi a finančnými problémami a stabilizovať situáciu, absolvovali jej vrcholní predstavitelia pracovné návštevy u predstaviteľov vlády SR a Národnej rady SR. Slovenskí politici totiž majú záujem, aby Matica slovenská prežila, aby si našla svoje miesto v modernej slovenskej spoločnosti 21. storočia.

Ešte koncom januára prijal podpredseda parlamentu Miroslav Číž prvého podpredsedu MS Jozefa Šimonoviča a správcu MS Maroša Smolca. Informovali ho o konsolidácii a pripravovanej vízii ustanovizne na najbližšie roky. Správca Matice podpredsedu NR SR, ktorý je aj členom Výboru NR SR pre kultúru a médiá, požiadal, aby mohol predstúpiť pred poslancov tohto výboru a informovať ich o pomerne náročnej, no úspešnej konsolidácii.

■ U MINISTRA KULTÚRY

Správca Matice následne 10. februára navštívil ministra kultúry Mareka Maďariča. „Minister kultúry nás prijal za posledný polrok už druhýkrát. Je to evidentne pozitívny signál, keď Matica začína intenzívnejšie komunikovať s predstaviteľmi štátu, ktorý na jej chod prispieva účelovou dotáciou. Ministra som informoval o reštrukturalizácii, ako aj o schválení vyrovnaného rozpočtu na rok 2015. Minister nás vyzval, aby sme si našli miesto v slovenskej spoločnosti. Diskutovali sme teda o vízii Matice na najbližšie roky, ktorú chceme predložiť do konca polroku 2015," uviedol M. Smolec. V rámci prípravy tohto dokumentu sa 30. marca v Bratislave v Dome kultúry Ružinov uskutoční celoslovenská konferencia na tému, čo môže Matica ponúknuť slovenskej spoločnosti v 21. storočí. Medzi jej priority bude patriť podpora slovenského vlastenectva, ale modernou, atraktívnou metódou, nenásilne, prostredníctvom športových alebo kultúrnych podujatí – predovšetkým pre mladšiu a strednú vekovú kategóriu. Vlastenectvo sa totiž pomaly z mladých ľudí vytráca.

■ U PREDSEDU NR SR

Aj novozvolený predseda parlamentu Peter Pellegrini prijal 17. februára predsedu Matice Mariána Tkáča a správcu MS Maroša Smolca. Okrem informácie o stave Matice bola aj témou stretnutia zákonná úloha ustanovizne pri tvorbe a tlači slovenských učebníc, ako aj podpora matičných podujatí v rámci Roku Ľudovíta Štúra zo strany najvyšších predstaviteľov parlamentu. „So stretnutím som veľmi spokojný. Politikov chceme informovať o aktuálnej situácii v ustanovizni a o prekonaní istých finančných problémov. Aktuálne pripravujeme stretnutie s novým ministrom školstva Jurajom Draxlerom na tému spolupráce ministerstva s Maticou slovenskou. Verím, že bude rovnako úspešné ako ostatné doterajšie," uviedol pre SNN predseda Matice Marián Tkáč.

Rozjasaná matičná mládež v chorvátskej Rijeke

Nenávistník si neuvedomuje, že mrhá aj vlastnými peniazmi

Matičiarom pohrozili bielym práškom

Turčianske noviny; 06/2015; 17/02/2015; s. 7; ANDREA DUDRÁKOVÁ

Zamestnanci druhej budovy Matice slovenskej v Martine zažili minulý štvrtok doobeda napäté chvíle. Niekto im totiž doručil obálku s bielym práškom.

Karikatúra: Andrej MIŠANEK

V Martine sa minulý týždeň objavila ďalšia podozrivá zásielka s bielym práškom. Obálku doručili na adresu druhej budovy Matice slovenskej (MS), kde ju pri preberaní pošty objavila jedna z pracovníčok. Keď zásielku otvárala nožničkami, začala sa z nej sypať biela látka. Do Matice prišiel okamžite celý krízový štáb, a to hasiči, polícia, zdravotníci aj regionálni hygienici. „Hasiči miesto zabezpečili, rozsypaný biely prášok dali do uzavretej nádoby a zamestnankyňu, ktorá prišla s neznámym práškom do kontaktu, poučili," opísala hovorkyňa žilinských hasičov Miroslava Ondrichová.

NAPÍSALI O NÁS

■ PODOZRENIE NA ANTRAX

Keďže bolo podozrenie, že v obálke sa môže nachádzať antrax, celý zásah vykonávali hasiči oblečení v protichemických oblekoch. „Potom sa dekontaminovali, naložili nádobu s práškom do vozidla a v sprievode polície biely prášok odviezli na Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Banskej Bystrici na rozbor," ozrejmila postup regionálna hygienička v Martine Tatiana Červeňová. Ako sa napokon ukázalo, išlo znova o nepodarený žart, ktorý mal údajne vystrašiť vedenie MS. V obálke sa totiž podľa výsledkov z expertízy nenachádzala nijaká nebezpečná látka.

■ NENECHALI SA ZASTRAŠIŤ

Matičiari sa však k tomuto pokusu o zastrašenie postavili čelom vpred. „Nenávisť nepozná hraníc. V týchto časoch obnovy Matice slovenskej sa nenecháme zastrašiť a takéto útoky považujeme za výkriky do tmy," zareagoval správca MS Maroš Smolec. Ako ďalej doplnil, po nedávnych komplikovaných obdobiach, keď boli vrcholní predstavitelia MS spojení s mnohými kauzami, po vážnych finančných ťažkostiach a tiež po takmer absolútnej strate dôvery v očiach Slovákov si MS po konsolidácii v roku 2014 začala hľadať svoje miesto v modernej spoločnosti 21. storočia. „Naďalej aktívne pripravujeme víziu Matice slovenskej na najbližšie roky," ubezpečil Maroš Smolec. Zbytočné výjazdy k takýmto prípadom odsudzuje aj regionálna hygienička. „Ten, kto obálku poslal, si asi neuvedomuje, že zbytočne zamestnáva celý krízový štáb a plytvá peniazmi. Veď len rozbory vzorky z našej strany stoja niekoľko stovák eur, k tomu treba pripočítať policajný sprievod, všetky výjazdy a dekontamináciu hasičských odevov," krúti hlavou Tatiana Červeňová. Bližšie okolnosti týkajúce sa odosielateľa zásielky vyšetruje polícia.

VŠIMLI SME SI

Najväčšia a najchladnejšia atrakcia tejto zimy – Tatranský ľadový dóm – stojí od slávnostného otvorenia 18. 12. 2014 na Hrebienku. Takmer päťdesiat ton surového ľadu premenili sochári na výzdobu vnútra veľkého stanu v tvare iglu. Tesanie ľadových sôch trvalo trinásť dní a na jednotlivé výjavy použili až tristoosemdesiat ľadových blokov.

Atrakcie vyformované z ľadu

Český sochár František Bálek spolu s ďalšími siedmimi sochármi a tromi pomocníkmi postavili atrakciu na Hrebienku už po druhýkrát. Minulú zimu bol dóm najväčšou tatranskou atrakciou sezóny a aj do tohtoročného vkladajú Tatranci veľké nádeje. Novinkou oproti minulému roku sú farebné vitráže i odlišné kompozičné rozdelenie interiéru.

Ďalším prekvapením a spestrením oproti vlaňajšku sú divadelné predstavenia, ktoré dóm rozozvučia muzikálovými melódiami. Každú nedeľu o 17. hodine v ľadovej bazilike vystupujú herci bratislavského Divadla Nová scéna. Slávnostné otvorenie, ktoré sa uskutočnilo vo štvrtok 18. decembra, obohatil koncert s piesňami z muzikálu Rómeo a Júlia. Betlehemské svetlo v dóme zapálili 21. decembra a večer na divákov čakalo predstavenie obľúbenej rozprávky Princ a Večernica. Návštevníkov určite potešili aj známe príbehy princa Bajaju a Čarodejníka z krajiny OZ, ktoré odohrali herci počas zimných prázdnin. Programy pokračujú aj cez jarné prázdniny, pričom vstup do priestoru je zadarmo a otvorené je až do večera, keď sú ľadové kompozície doplnené hrou farieb umeleckého osvetlenia objektov.

Ani nie tak konkurenciou ako skôr doplnením výstavy v interiéri dómu sú ľadové sochy v jeho okolí. Tie postavili na Hrebienku na prelome januára a februára umelci zo siedmich štátov v rámci Medzinárodných majstrovstiev v stavaní ľadových sôch. Výstava pokračuje aj v marci a ukončí ju až jarný odmäk, ktorý odnesie výtvarné umenie z ľadu do nenávratna. Zachované ostane iba na fotografiách a filmoch tých, ktorí merali cestu zo Starého Smokovca na Hrebienok.

Text a foto: (rkh)

Zvýšenie efektívnosti slovenského výskumu nie je jednoduché

Naša pôdohospodárska veda bilancovala

Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied (SAPV) je učenou spoločnosťou vedeckých a odborných pracovníkov v oblasti poľnohospodárstva, výživy, potravinárstva, veterinárnej medicíny, lesníctva, vodného hospodárstva, tvorby a ochrany poľnohospodárskej a lesníckej krajiny a rozvoja vidieka.

Stáva sa smutným pravidlom, že vo vlastnej krajine čoraz viac žijeme ako ľudia postihnutí hluchotou, slepotou a navyše ešte i nevedomosťou. Preto aj o štyridsiatom piatom valnom zhromaždení Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied, ktorá si pripomína deväťdesiatročné jubileum vedeckého bádania, asi verejnosť ani len netuší.

ČO INÍ NEPÍŠU

„Slovensko je malá krajina. Zvýšenie efektívnosti nášho výskumu nie je jednoduché. Dá sa však docieliť úlohami, ktoré budú koncipované komplexnejšie a budú sústredené na menší počet tematických priorít so zameraním na nosné oblasti hospodárskeho a spoločenského rozvoja..." povedal na valnom zhromaždení SAPV minister pôdohospodárstva Ľubomír Jahnátek. Skvalitnenie jednotlivých hospodárskych činností je nevyhnutné na plné produkčné, ekonomické a sociálne využitie potenciálu Slovenska. „Nedostatok kvalifikovaných ľudských zdrojov v oblasti slovenského výskumu sa dá riešiť vytvorením priaznivejších podmienok na prácu vedeckých pracovníkov s jasnou perspektívou kariérneho rastu. Práca výskumníkov si vyžaduje trpezlivosť, precíznosť a hlavne záujem prispieť k rozvoju spoločnosti. Preto si myslím, že naši vedci a výskumníci si zaslúžia dostatočné ocenenie i uznanie," konštatoval minister.

Pôdohospodárski vedci na 45. valnom zhromaždení

Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied vznikla 1. januára 1991. Jej poslaním je starať sa o sústavný rozvoj vedecko-výskumnej činnosti v oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva, veterinárstva, lesníctva a vodohospodárstva. Akadémia vytvára podmienky na vzájomnú súčinnosť a koordináciu v oblasti pôdohospodárskeho výskumu, vývoja a výchovy vedeckých pracovníkov.

(ib)

Ustupujeme tlakom zvonku

Eva ZELENAYOVÁ

Referendum o rodine sa vo všeobecnosti považovalo za skúšku, ktorá mala potvrdiť, či sú Slováci konzervatívny kresťanský národ. Výsledok referenda to ani nepotvrdil, ani nevyvrátil, každý si ho prispôsobuje svojim potrebám. Najčastejšie však zaznieva hodnotenie, že Slováci sa veľmi posunuli a dnes predstavujú moderný národ. V čom sa posunuli? Čo charakterizuje moderný národ? Azda také dokumenty ako vládou schválená Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v SR?

Na prahu novej éry v roku 1989 boli aj Slováci plní očakávania. Už samotný fakt, že ako prvá vznikla kresťanská strana (KDH), naznačoval základnú hodnotovú orientáciu ľudí. Ale KDH sa nikdy nestalo hlavnou politickou stranou na Slovensku, aj keď predpoklady na to malo. Prečo? Prečo sa od začiatku štiepilo? Lebo nesplnilo očakávania veľkej väčšiny Slovákov. Neprejavovalo sa ako kresťanská ani slovenská strana. A nielen preto, že jedine KDH hlasovalo proti zvrchovanosti SR a proti jej ústave. KDH zrádzalo postojom k ostatným politickým stranám. V súčasnosti Ján Čarnogurský hovorí, že bol proti vstupu Slovenska do NATO, ale pod jeho vedením vstúpilo hnutie do koalície so stranami, ktorých volebným programom bol vstup SR do EÚ a NATO. Ani jeho nástupcovia sa nesprávali k očakávaniam kresťansky a národne orientovaných voličov korektne. Ján Figeľ sa nerozpakoval utvoriť koalíciu s ultraliberálnou SaS, ktorá mala vo svojom programe liberalizáciu drog a agendu homo lobby. A ak by v nastávajúcich voľbách nemohol zostaviť vládu Smer, dá sa predpokladať, že KDH sa znova ocitne v koalícii s liberálmi a extrémistami rozličného druhu.

KOMENTÁR

Slovensko sa za dvadsaťpäť rokov posunulo tak ako svet okolo nás. Ten zdanlivo bojuje proti korupcii, ale azda najväčší filantrop sveta a finančník nových demokracií George Soros sa vôbec netají tým, ako korumpuje ľudí vo svojich nadáciách. Soros nahradil Boha peniazmi a názorne to v jednej zo svojich kníh ukázal na sovietskych vedcoch. Koľko im stačí zaplatiť, aby s ním spolupracovali na jeho programe. Samozrejme, demokratizácie krajiny...

Ani Slovensko neobišiel kult peňazí. Zlaté teľa oslepilo mnohých kresťanských politikov. Koľko káuz spôsobili len v Bratislave? Dodnes sa z nich hlavné mesto nevie spamätať. Povedzme pozemky pod PKO alebo pod športovou halou..., nehovoriac už o prideľovaní bytov vyvoleným.

Obeťou tvrdých útokov najmä zvonku sa stali tie politické strany, ktoré rešpektovali vo svojom programe kresťanský a národný princíp. Z politickej scény muselo odísť HZDS, ktoré nedokázalo vzdorovať presilovke. Padala a z popola vstávala SNS. Referendum však ukázalo, že nie je koniec snom o živote v pravde. Že je tu silná mladá generácia, nevzdávajúca sa nároku na život podľa prirodzeného poriadku.

Slovenskí politici zlyhali aj v mediálnej oblasti. Podcenili ju a dnes na Slovensku absentuje pluralita médií. Vyspelé demokratické krajiny našli spôsob, ako ju zabezpečiť, iba u nás sa to nedarí. Pravda, dnes už jestvujú sociálne siete, na ktorých sa dá dozvedieť všeličo. Ibaže občan má právo poznať politiku strán, ktoré má voliť alebo volil. Strany dostávajú prostriedky na svoju činnosť zo štátneho rozpočtu. Nemalo by sa stať ich povinnosťou vydávať vlastné noviny? V akejkoľvek forme.

Vláda uprednostnila inakosť pred zdravou rodinou a schválila Celoštátnu stratégiu ochrany a podpory ľudských práv v SR. Je pozoruhodné, že taký kontroverzný materiál privítala verejná ochrankyňa práv, čím prejavila svoju lojalitu len k jednej skupine spoločenstva. A napriek tomu, že vlády vytvorili pracovné tímy na svojich ministerstvách, ktoré sa už od roku 2009 zaoberajú implementáciou rodovej ideológie do života spoločnosti, mediálne táto téma akoby ani nejestvovala. Zlyhali vlády alebo demokracia?

Slovensko v referende prešlo vlastnou katarziou. Malo by to povzbudiť a prebudiť všetky inštitúcie a organizácie založené na kresťanských hodnotách, aby sa zmobilizovali. A nedopustili víťaziť extrémizmu v akejkoľvek podobe, ani sexuálnej.

Dôveryhodnosť SNS zas stúpa

Roman MICHELKO

Aj keď do štandardného termínu volieb ostáva ešte niečo vyše roka, špekulácie a kombinácie politológov týkajúce sa povolebného vývoja sú už v plnom prúde. Pri odhadovaní politického vývoja sa často opakujú konštanty, ale aj premenné. Ak existuje nejaká konštanta našej politickej scény, tak je to extrémna rozhádanosť pravice, hypertrofované egá jej lídrov i to, že sa „konsoliduje“ delením. Medzi premenné môžeme na jednej strane zaradiť vznik novej strany spolumajiteľa Esetu Antona Zajaca, ktorá má vychytať hlasy frustrovaných pravicových voličov, na strane druhej je to politický comeback našej najstaršej politickej strany – Slovenskej národnej strany.

Zdá sa, že Slovenská národná strana má deväť životov rovnako ako mačka. V posledných dvadsiatich rokoch dvakrát vypadla z parlamentu, na rozdiel od ostatných strán s podobným osudom sa však v mimoparlamentnom období nerozpadla, ale naopak konsolidovala. Dobrou správou pre SNS je, že schopnosť Smeru erodovať jej voličov je podstatne menšia, než to bolo v prípade HZDS. Dokonca medzi rokmi 2010 a 2012 ostal jej elektorát identický. Jej vypadnutie z parlamentu spôsobilo rozdelenie SNS a odobratie pol percenta stranou Anny Belousovovej.

POZNÁMKA

Ďalšou okolnosťou, ktorá jej dáva šancu na návrat, je generačná zmena vo vedení. Dankovo vedenie stranu „sofistikovalo a skultivovalo“, čo zásadne zvýšilo jej prípadný koaličný potenciál, na druhej strane jej to však neprinieslo nových voličov. Hodinou pravdy sa stali voľby do Európskeho parlamentu, v ktorých strana zlyhala. Jej zisk 3,6 percenta pri trinásťpercentnej volebnej účasti znamenal, že má relatívne veľmi málo skalných voličov. Dokonca menej než SaS či Lipšicova Nova, ale aj ako jej prirodzený rival SMK. Zdá sa však, že vedenie SNS sa z debakla v eurovoľbách poučilo. V poslednom čase sa jej predsedovi podaril skutočne husársky kúsok. Prelomil mediálnu ignoranciu a presadil sa vo viacerých médiách. Dnes je TA 3 takpovediac jeho domácim médiom, ale dostal sa aj do verejnoprávnej RTVS a, samozrejme, aj na web a do množstva printov. S miernym zveličením dokonca možno konštatovať, že sa Andrej Danko spolu s Antonom Chromíkom a Jánom Krempaským stal jednou z tvárí kampane bojujúcej za obranu rodiny. Táto zvýšená aktivita predsedu, ale aj ďalších členov vedenia (podpredseda Anton Hrnko obhajoval farby SNS v rámci kampane v Slovenskom rozhlase) začína prinášať svoje plody. Kým v uplynulom roku sa v desiatich prieskumoch preferencií dostala nad päť percent v troch-štyroch, v poslednom období je už bezpečne nad päťpercentnou hranicou (maximum mala tuším 5,7 percenta).

Jej príchod do parlamentu by teda mohol zásadne zamiešať povolebnými kalkuláciami. Je takmer isté, že pravicové strany, ak si budú musieť vybrať medzi Mostom – Híd a SNS, dajú prednosť Maďarom. To de facto blokuje SNS z pravicovej koalície. Na druhej strane, ak zisk Smeru a SNS prečísli pravicové strany, je jasné, že pravica vládnuť nebude. Ak existuje v slovenskej politike nejaká istota, tak je to nemožnosť koalície SNS s nejakou z maďarských strán. To, samozrejme, neznamená, že SNS je najbližším koaličným partnerom Smeru. Skôr naopak. Pre Smer je SNS stranou poslednej voľby.

SPOZA OPONY

Prečo toľko uznania pre Tomku

Dušan D. KERNÝ

Pred tromi rokmi bol zvolený Slovák po prvý raz v dejinách do čela súdu, proti ktorému niet odvolania – za predsedu Medzinárodného súdneho dvora v holandskom Haagu. Súd je hlavným súdnym orgánom Organizácie Spojených národov (OSN). Predsedom sa stal JUDr. Peter Tomka (r. 1956). Pred ním od nás nikto v tejto funkcii nikdy nepôsobil.

Súd vošiel do našich dejín. Hlboko ovplyvnil politickú a spoločenskú atmosféru. A ovplyvňuje ju dodnes. Spochybňovaná Slovenská republika čelila tvrdej medzinárodnej kampani, do ktorej sa zapájala domáca „piata kolóna“. Potom zasa v súdnom spore s Maďarskom v snahe aj medzinárodne právne spochybniť výstavbu a využívanie vodných diel Gabčíkovo – ale súd dal za pravdu Slovenskej republike. Maďarsko nebolo oprávnené práce na svojej časti dunajského vodného diela a potom od nich celkom odstúpiť.

Bol to najväčší spor nového štátu – Slovenskej republiky. Zasiahol nás všetkých. Zároveň sa ukázalo, aký schopný, prezieravý a rozhodný bol muž, čo povedal to rozhodujúce slovo SYPTE!, ktorým prehradenie Dunaja vyvrcholilo. Touto historickou postavou je Július Binder. Lenže do dejín vošiel aj jeden z kľúčových expertov, ktorý dokázal mimoriadne schopnosti pohybovať sa na rovnako vyčerpávajúcej postati medzinárodného práva – JUDr. Peter Tomka. Bol vedúcim právnického „mužstva“, agentom slovenského zápasu za Gabčíkovo v Haagu. Ako odborník i ako človek prešiel sporom paragrafov v časoch najväčšej emocionálnej a politicky vybičovanej kauzy nového slovenského štátu.

Rozhodnutie MSD v Haagu vyvolalo prudké reakcie aj v roku 2010.Vtedy bol vyhlásený rozsudok, ktorý legitimizoval samostatnosť Kosova. S tým sa Slovenská republika nezmierila a Kosovo dodnes neuznala. Chvíľa pozornosti nastala, keď do čela súdu v roku 2012 zvolili slovenského právnika a diplomata JUDr. Petra Tomku. A zasa ticho. To sa prelomilo až nedávno, keď na čele sedemnásťčlenného kolégia vyhlásil konečný verdikt v spore medzi Chorvátskom a Srbskom. Oba štáty sa obrátili na medzinárodný súd so žalobami o genocíde. Súd zamietol tak žalobu Chorvátska, ako aj Srbska. Medzi trinástimi prípadmi, ktoré v roku 2012 zdedil JUDr. P. Tomka, bol práve medzištátny spor Chorvátsko – Srbsko. Ide o súčasť úsilia vyrovnať sa s najkrvavejším konfliktom, s vojnou na európskom kontinente.

Pod predsedníctvom Dr. Tomku vyniesol MSD verdikt, že počas vojny v rokoch 1991 – 1995 nespáchal ani jeden štát genocídu, teda úmyselné a plánované vyvražďovanie druhého národa. Keďže balkánsky spolupracovník v SNN (č. 7/2015) napísal rozsiahlu analýzu, pozrime sa práve kvôli JUDr. Tomkovi na to, aký je medzinárodný ohlas na toto rozhodnutie? Podľa Süddeutsche Zeitung ide o „múdre rozhodnutie“. Sudcovia potrebovali dlhý čas, ale právne jednoznačne a šalamúnsky rozhodli. Pre Srbsko i pre Chorvátsko to znamená, že jedna prekážka na uzmierenie je odstránená. Ani jedna strana teraz už nemôže vyčítať druhej obvinenia z vyvražďovania, na druhej strane ani jedna z nich nemôže zmenšovať vlastné vojnové zločiny s poukazom na to, že sa predsa bránila proti genocíde. Aj podľa Frankfurter Allgemeine Zeitung ide o dobré a múdre rozhodnutie.

Genocída je totiž najťažším a najmä nepremlčateľným zločinom proti ľudskosti. Súdne pojednávanie tak pre Chorvátsko, ako aj pre Srbsko bolo o. i. aj nástrojom politického zúčtovania. Rozhodnutie sudcov z Haagu je múdre. Na jednej strane zodpovedá faktom, na druhej strane akékoľvek iné rozhodnutie by bolo pre budúce vzťahy oboch štátov a národov zničujúce. Vyriešil sa šestnásť rokov trvajúci nákladný právny proces. To však neznamená, že minulosť je zabudnutá.

SEBAOBRANA

Ak lekár spácha zločin prijímania úplatku, hrozí mu trest odňatia slobody v trvaní troch až ôsmich rokov. Ak sa prečinu podplácania dopustí pacient, trest odňatia slobody je v trvaní šiestich mesiacov až troch rokov. Právoplatné odsúdenie zdravotníckeho pracovníka za trestný čin korupcie je dôvodom na zrušenie registrácie v registri zdravotníckych pracovníkov vykonávajúcich príslušné povolania.

Ďakujem, úplatky neberiem

Vyše polovica Slovákov (53 percent) vníma korupciu v zdravotníctve ako vážny spoločenský problém. Vyplýva to z výsledkov prieskumu eurobarometra. Väčšina opýtaných si myslí, že korupcia je vážnym problémom najmä pri certifikovaní a nákupe zdravotníckej techniky. Mnohým sa tiež nepáči podplácanie lekárov farmaceutickými firmami.

Podľa predsedu Lekárskeho odborového združenia (LOZ) Petra Visolajského nemožno kvety či kávu z vďaky po vyliečení považovať za úplatok. „Ak si pozriete výsledky štatistiky, tak mnohí respondenti po tom, čo povedia, že hoci dali úplatok, priznajú, že ho od nich nikto nepýtal," argumentuje, ale priznáva, že v radoch lekárov sú aj čierne ovce, ktoré si úplatky pýtajú. Vyše 18,5 percenta z oslovených priznalo, že úplatok si od nich lekár sám vyžiadal. Pri všeobecných lekároch sú úplatky v naturáliách (okolo 75 percent). Naopak, pri ortopédoch, chirurgoch a gynekológoch majú takmer všetky úplatky formu hotovosti.

Aj keď je korupcia trestným činom nielen pre lekára, ktorý úplatok prijme, ale aj pre pacienta, ktorý ho poskytne, možno bez väčšej námahy na elektronických fórach pre pacientov či budúce mamičky nájsť viacero diskusií o zvyčajnej výške všimného. Peter Visolajský vidí dva dôvody podplácania. „V prvom rade to vyplýva zo situácie, že človek je v ohrození zdravia a života a príde do ošarpaného a chaotického prostredia nemocnice. Po druhé, je to hlúpe povedomie, že ak niečo nedám, tak ma neošetria. To je vyslovene nezmysel."

Rozbehnutý projekt elektronického zdravotníctva e-health by mal ľahšie odhaliť aj fiktívne výkony lekárov, no väčšina slovenských lekárov sa tomu zatiaľ bráni, pretože by sprehľadnil záznamy o ich výkonoch, názoroch, liekových predpisoch či výkonoch smerom k zdravotným poisťovniam. LOZ predstavilo vlastné protikorupčné opatrenia ešte v roku 2012. Podľa P. Visolajského ich však ministerstvo i jednotliví riaditelia nemocníc odmietli. Odborári tiež prišli s iniciatívou Ďakujem, úplatky neberiem. Viacerí lekári však iniciatívu odmietli s odôvodnením, že nosenie odznaku by bolo pre nich ponižujúce. Argumentovali tiež tvrdením, že etické princípy, podľa ktorých sa má riadiť každý lekár, sú prítomné už v lekárskej prísahe.

V prípade vážneho podozrenia, že má byť spáchaný trestný čin korupcie, je zákonnou povinnosťou občana oznámiť to na ktoromkoľvek útvare polície alebo prokuratúry. Pacienti tak môžu urobiť aj na ministerstve zdravotníctva (korupcia@health.gov.sk) alebo na úrade verejného zdravotníctva (korupcia@uvzsr.sk). V prípade obrátenia sa na úrad verejného zdravotníctva však treba uviesť meno a priezvisko oznamovateľa, inak sa ním nebude zaoberať. Existuje aj možnosť nahlásenia korupcie napríklad cez portál Zastavmekorupciu.sk.

Robert LANDIS

V. UHLÁR: Neprichádzame s vystretou rukou, ponúkame riešenia

Maják v temnote ťažkých dní

Zhováral sa Peter SITNIK – Foto: archív MS

Matičiari v Prievidzi sa dočkali nového Domu Matice slovenskej. Jeho zriadenie schválil výbor Matice slovenskej na rokovaní 31. januára tohto roku. Dom MS bude pôsobiť v priestoroch tamojšieho MO MS, čo výrazne zníži náklady na jeho prevádzkovanie. O ďalších okolnostiach a plánoch D MS do budúcnosti sme sa porozprávali s jeho novovymenovaným riaditeľom Vlastimilom UHLÁROM, členom výboru MS.

● Váš návrh na zriadenie D MS v Prievidzi výbor MS akceptoval. Čo vás k tomuto návrhu viedlo?

Región hornej Nitry patrí z pohľadu matičnej činnosti medzi najaktívnejšie na Slovensku. V okresoch Prievidza a Partizánske funguje tretina aktívnych matičných odborov a takmer polovica členskej základne v Trenčianskom kraji. Prievidzský okres je najväčší v kraji a samotná Prievidza patrí do skupiny najväčších miest Slovenska. Myslím si teda, že D MS mal byť v Prievidzi zriadený už dávno.

● Istým spôsobom ste si zriadenie Domu MS aj „predplatili"...

Vďaka myšlienke zrealizovať žrebovú lotériu sa prievidzským matičiarom podarilo v deväťdesiatych rokoch získať finančné prostriedky, ktoré sa použili na postavenie súsoší sv. Cyrila a Metoda v Prievidzi, Komárne a Kútoch, na rekonštrukciu sakrálnych pamiatok v rôznych miestach Slovenska, ale aj na samotnú matičnú činnosť. Prievidzský MO takmer dvadsať rokov nahrádzal profesionálne matičné pracovisko a zo spomínaných prostriedkov organizoval široké spektrum aktivít až doteraz. Napriek opakovaným žiadostiam sa tu oblastné pracovisko MS zriadilo až v roku 2011. Ako vedúci pracoviska si dovolím o jeho štvorročnom pôsobení povedať, že bolo veľmi úspešné. Podarilo sa uskutočniť množstvo vydarených miestnych, ale aj významných regionálnych podujatí, naštartovala sa spolupráca so samosprávami, školami, s médiami, založili sa dva nové miestne odbory a Matica v regióne získala množstvo nových členov, priaznivcov a partnerov. Náklady na priestory a jedného zamestnanca však ostali v réžii miestneho odboru a v súčasnosti ich aj napriek dôslednému a efektívnemu hospodáreniu nedokáže pokryť. Preto som sa za podpory kolegov matičiarov z regiónu, ale aj mnohých členov výboru MS rozhodol požiadať o zriadenie Domu MS v Prievidzi.

● Matica slovenská sa nachádza v reštrukturalizácii. Šetrí na všetkých úrovniach. Ako zapadá vznik nového D MS do tohto trendu?

O zriadenie D MS v Prievidzi sme žiadali ešte v januári 2014. Po zrušení dubnického D MS sa táto téma stala aktuálnejšia, keďže v Trenčianskom kraji chýbalo samostatné matičné stredisko. Chápeme potrebu šetrenia. Tento trend podporujeme využitím spomínaných priestorov v MO MS. Nízke prevádzkové náklady dokážu výrazne ovplyvniť celkové náklady pracoviska. Aj v samotnom rozpočte D MS boli viaceré položky, vrátane personálnych nákladov, skresané na minimum. D MS tak bude pôsobiť v obmedzenom finančnom režime, ale nemalo by to ovplyvniť jeho činnosť.

Slávnostné zhromaždenie pri otvorení D MS v Prievidzi

● Ste pomerne mladý človek a takých je v Matici nedostatok. Prečo ste sa pre členstvo v MS rozhodli a ako sa v nej ako zástupca mladšej generácie cítite?

Ešte počas štúdia na gymnáziu som sa aktívne začal zaujímať o dejiny, literatúru a tradičnú slovenskú kultúru. Keď ma v škole zvolili za podpredsedu študentskej rady, využil som príležitosť a pripravil sériu prednášok venovaných rôznym udalostiam národnej histórie. Zakrátko pribudli ďalšie aktivity, a keď som sa na hodine literatúry dozvedel, že v Prievidzi funguje Matica slovenská, bez váhania som vypísal prihlášku. O pár mesiacov neskôr, v roku 2004, ma zvolili za člena výboru MO MS v Prievidzi, kde pôsobím dodnes. V roku 2007 som s priateľmi založil Odbor Mladej Matice a stal sa jeho predsedom a od roku 2010 som členom celoslovenského výboru Mladej Matice aj výboru Matice slovenskej. Považujem za veľkú česť, že ako mladý človek mám možnosť pôsobiť v orgánoch najstaršej národnej ustanovizne a pokračovať v práci, ktorú začali takí velikáni našej modernej histórie, akými boli napríklad Hurban, Hodža, Moyses, Kuzmány, Sládkovič, Francisci a iní. Veľmi si želám, aby láska k vlasti, národu a dedičstvu našich otcov opäť zjednotili všetkých Slovákov žijúcich nielen od Tatier k Dunaju, ale i tých, ktorí žijú po celom svete a hrdo sa hlásia k slovenskému národu.

Vlastimil UHLÁR

● Matica slovenská potrebuje zmenu. Má byť rešpektovaná a potrebná aj v 21. storočí. Akú víziu by si mala čo najskôr osvojiť, aby mala dôstojné miesto v spoločnosti?

Matica napriek zločinnosti čias a všelijakým ústrkom a protivenstvám vždy dokázala svoju opodstatnenosť a dôležitosť. Jej poslanie je jednoznačné a nestráca na svojej aktuálnosti. Aj po sto päťdesiatich rokoch svojej existencie má čo povedať a odovzdať dnešnej spoločnosti. Musí sa však v spoločnosti stať modernou, životaschopnou, prístupnou a rešpektovanou inštitúciou. Jedným z jej najdôležitejších poslaní je pestovanie a posilňovanie slovenského vlastenectva a národného povedomia na úrovni hodnej tretieho tisícročia so zreteľom na mladú generáciu. Som presvedčený, že MS má predpoklady na to, aby sa stala majákom do noci súčasných ťažkých dní.

O ČOM JE REČ

Partajný pranier medzi inzerátmi

Rudolf SLEZÁK

Každý týždeň dostávam do poštovej schránky regionálne noviny Vydavateľstva Region Press, ktoré kedysi – kým nevstúpil do politiky – vlastnil Igor Matovič. Vydavateľstvo a všetko, čo s edičnou činnosťou súvisí (ako je zvykom), prepísal na svoju manželku Pavlínu... Na východe Slovenska je to štrnásť titulov inzertných novín, v Stredoslovenskom kraji šestnásť, na západe a v hlavnom meste dvadsať. V našom okrese ich dostávame do poštových schránok v náklade 24 500 kusov pod názvom Malacko.

Od Myjavy po Medzilaborce (a naspäť) sa tieto „Matovičove noviny" – ako ich nazýva pospolitý ľud, zadarmo doručujú zruba do milión tristotisíc domácností. Nielen v tej mojej, ale myslím si, že takmer v každej slovenskej famílii vedia takúto službu oceniť. V novinách je množstvo inzerátov, v ktorých nachádzate podľa oblastného pôsobenia ponuky od tamojších drobnochovateľov, záhradkárov, majiteľov bytov, prenájmy..., ale aj služby remeselníkov, čo vám ponúkajú výmenu strechy na barakoch, plastových okien, všelijakých iných prác v záhrade, okolo domu; nájdete tu ochotných gazdov, ktorí vám až do domu privezú krmivo, opracovanú ošípanú, skrátka všetko, čo komu treba. Dokonca sa tu objavia aj fotografie starých priateľov, známych, čo už nie sú medzi nami. Aspoň na okamih im venujete tichú spomienku. Kto také noviny vymyslel, mal veru podnikateľské bunky a dokázal – ako sa u nás tiež hovorieva – myslieť aj na zadné kolieska... Matovič aj vďaka nim nie je nemajetný. A nebyť jeho novín, nebolo by ani „vzrušo" s Procházkovou prezidentskou kandidátkou a dajakým nie celkom kóšer vyrovnávaním sa za kandidátovu propagáciu...

Priznám sa, že aj ja som si už zvykol na tento týždenník a vôbec mi neprekáža, ak sa reklama aj takouto cestou tlačí do môjho súkromia. Je to oveľa znesiteľnejšie a užitočnejšie ako reklama na televíznych obrazovkách, ktorá človeku ničí psychiku. S novinami je to predsa len inšie – keď chcem čítať, čítam, keď nie, hodím ich do koša.

Teraz už pravdepodobne hádže do koša tieto noviny aj Radoslav Procházka. Prezidentom sa nestal a len sa s tým plátkom zdiskreditoval. Matovič, ktorý s tými novinami (odkedy je v politike) nič nemá, ho ako dobrý „parťák" pri rokovaní o cene za inzerciu tajne nahrával, aby potom, keď príde rátanie, bolo jasné, čo a za koľko. Veď u nás sa nenadarmo vraví: Kamaráti buďme, dlhy si plaťme! Len mi teraz nie je celkom jasné – ani si to neviem predstaviť – ako by títo dvaja niekdajší politickí pusipajtáši mohli spolu sedieť v budúcej vláde alebo v koalícii.

Nezvykol som si však na to, ako sa z týchto pôvodne inzertných novín stáva pomaly politické médium, v ktorom sa to pre zmenu len tak hemží príhovormi proti Ficovi a „zločinoch" jeho vlády. Fico, Fico, Fico... Ani slovíčko o tom, že by táto vláda urobila aj niečo užitočné pre ľudí. Vianočné príspevky, cestovanie zadarmo pre dôchodcov a študentov, minimálna mzda, teraz už päťdesiatpercentná zľava cestujúcim do práce, ceny energií..., akoby to všetko bolo plytvaním a ďalším „zločinom" pripisovaným tejto vláde. A komu by vlastne malo byť pridané, ak nie tým najbiednejším? Opozícia, ktorá doteraz nič podobné nedokázala pre ľudí urobiť, odmieta alebo bagatelizuje takúto výpomoc – ona by to urobila lepšie. Asi tak, ako keď Kaník s Beblavým robili dôchodkovú reformu. Ešte aj Radičová ich musela brzdiť. Pravdou bude asi to, čo raz povedala Matka Tereza: „Nebolo by problémom nasýtiť a ošatiť biednych. Problémom je nasýtiť tých bohatých a nenažraných."

Pán Matovič to veľmi dobre vie, no je na škodu, že sa triafa len do smeráckych radov, namiesto toho, aby priznal, ako veľmi tieto sociálne balíčky pomáhajú chudobným. Roberta Fica musí veľmi nenávidieť, keď neustále chrlí v novinách svojej manželky, ale aj v politických debatách toľko zloby na jeho adresu.

Čas nepostojí, lehota na podanie daňových priznaní sa rýchlo skracuje

Problémy s tlačivami sa opakujú

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Na podanie daňového priznania k dani z príjmu za uplynulý rok má daňovník podľa zákona tri mesiace – až do 31. marca 2015. Je to každoročný rituál. A tiež každý rok má z týchto dvanástich týždňov prakticky k dispozícii asi tak šesť. Nahradí bradatý evergreen o nepripravených cestároch vtip o nepripravenej finančnej správe? Problém s tlačivami na daňové priznanie sa totiž opakuje takmer so železnou pravidelnosťou.

V čase, keď sme pripravovali tento článok (desať dní predtým, ako čítate toto vydanie SNN), ešte stále nebolo k dispozícii tlačivo na on-line vyplnenie daňového priznania typu A typu B. Inak povedané, daňovník si ešte stále nemohol v počítači „rozkliknúť“ tlačivo, vpísať doň údaje – aj so zárukou automatickej kontroly výpočtov, vytlačiť si ho a doručiť podpísané príslušnému daňovému úradu. Existovala iba predpotopná možnosť vytlačiť si formulár, ručne a bez kontroly doň požadované údaje vpísať, naskenovať, podpísať a zaniesť tam, kde treba. Trochu stredoveké riešenie. A to sa nezaoberáme ďalším nekonečným príbehom – dlhoročným takmer „nenábehom“ elektronického podávania a komunikácie s úradmi.

■ KAŽDOROČNÁ REPRÍZA

Či sa pozrieme na vlaňajší, predvlaňajší či predpredvlaňajší rok, vždy je to to isté. Hoci človek by si myslel, že ak sa nedá stihnúť výroba takéhoto on-line formulára začiatkom roka, prečo sa nevyrába už koncom toho predchádzajúceho? Stačí šesťtýždňový predstih. A občan by mal k dispozícii takú lehotu, akú mu garantuje zákon. Každý rok zo strany finančnej správy čítame, či počúvame výhovorku, či zhodné zdôvodnenie. To aktuálne tohtoročné znie takto: „Oznamujeme daňovým subjektom, že v súčasnosti na portáli finančnej správy nie sú dostupné elektronické formuláre týchto tlačív: daňové priznanie k dani z príjmov právnickej osoby za rok 2014, daňové priznanie k dani z príjmov fyzickej osoby typ A a typ B za rok 2014, hlásenie o vyúčtovaní dane a o úhrne príjmov zo závislej činnosti za rok 2014.“

■ DOBRÁ RADA

„Daňový subjekt, ktorý má povinnosť komunikovať s finančnou správou elektronicky, môže teraz výnimočne, keď ešte nie sú dostupné elektronické formuláre, použiť na podanie daňového priznania za rok 2014 príslušný vzor tlačiva, ktorý sa nachádza na portáli v časti Rýchle odkazy/ Daňové a colné tlačivá/ Katalóg colných a daňových formulárov – katalóg vzorov tlačív. Vzor tlačiva daňového priznania je potrebné vytlačiť, ručne vyplniť a naskenovať.“ Takto radí daňovníkom Finančná správa.

Daňové úrady onedlho čaká tradičný koncomarcový zhon.

Na pravú mieru treba tiež uviesť informáciu, ktorá sa šíri rýchlosťou lavíny. Aj v tomto roku je totiž možné za dodržania zákonom stanovených povinností podať daňové priznanie neskôr ako tri dni pred Veľkým piatkom, teda posledný marcový deň. Ak si chce daňovník lehotu na podanie daňového priznania, a teda aj na zaplatenie dane predĺžiť, treba len oznámiť túto skutočnosť príslušnému správcovi dane do konca lehoty na podanie daňového priznania, teda do 31. marca 2015. Nemusí podávať žiadosť a čakať na vyjadrenie súhlasu alebo zamietnutie žiadosti daňovým úradom. Lehota, ak splní zákonom stanovené podmienky, sa na základe oznámenia predlžuje automaticky. Oznámenie musí byť podané najneskôr do 31. marca 2015, daňovník v oznámení musí uviesť novú lehotu na podanie daňového priznania, ktorou je koniec kalendárneho mesiaca, v ktorej podá daňové priznanie.

■ KRAJNÉ LEHOTY

Povinnosť podať priznanie k dani je maximálne možné predĺžiť o tri celé kalendárne mesiace v prípade daňovníka, ktorý nepoberal príjmy zo zdrojov v zahraničí. Daňovník musí uviesť v oznámení jeden z nasledujúcich dátumov: 30. 4. 2015, 1. 6. 2015 (namiesto 31. 5., pretože tento deň pripadá na sobotu) alebo 30. 6. 2015. V prípade daňovníka, ktorý mal príjem v zahraničí, je to najviac šesť celých kalendárnych mesiacov. Môže teda uviesť ešte aj ďalšie dátumy, a to: 31. 7. 2015, 31. 8. 2015 alebo 30. 9. 2015. Tento postup sa však nevzťahuje na daňovníka v konkurze alebo v likvidácii, ktorý musí žiadať o predĺženie lehoty. Žiadosť musí podať najneskôr pätnásť dní pred uplynutím lehoty na podanie daňového priznania. V prípade, ak by správca dane s lehotou uvedenou v žiadosti nesúhlasil, proti rozhodnutiu sa daňovník nemôže odvolať.

O tomto čase by podľa prísľubu Finančnej správy mali byť už on-line formuláre naporúdzi. Aj keď tak daňovníci nemali celú zákonnú lehotu k dispozícii, niet dôvodu odkladať si túto povinnosť až na posledný marcový deň. V nijakom prípade si takúto ľahkovážnosť nezaslúžia inak profesijne zdatní a ochotní zamestnanci daňových úradov, ktorí potom musia pracovať v predĺžených úradných hodinách.

Prvá finančná injekcia pre malé a stredné podniky už v tomto roku

Pripravujú fondy na podporu investícií

Ján ČERNÝ – Foto: archív SNN

Európske malé a stredné podniky budú môcť čerpať finančné prostriedky z nového Európskeho fondu pre strategické investície ako prvé. Rozhodla o tom aktuálne Rada guvernérov Európskej investičnej banky, ktorá fond spravuje. Európska investičná banka (EIB) umožní predbežné financovanie projektov malých a stredných podnikov spojených s Junckerovým investičným plánom ešte pred začiatkom leta.

Predbežný harmonogram Komisie naznačuje, že by to mohlo byť už v máji. Pôžičky na nové projekty bude európskym bankám dočasne garantovať Európsky investičný fond. Fond poskytuje rizikový kapitál najmä mladým spoločnostiam orientujúcim sa na technológie. Zároveň vystupuje ako ručiteľ pre finančné inštitúcie, ktoré požičiavajú financie podnikom zaradeným v podpornom programe fondu. Podobný režim predčasného financovania by mohli investori využívať aj na infraštruktúrne projekty, lenže podľa informácií Komisie to bude o niečo neskôr ako na projekty malých a stredných podnikov.

Aj malé a stredné podniky čakajú na podporné investície.

■ PODVYŽIVENÉ PODNIKY

„Táto správa znamená, že do leta 2015 by finančne podvyživené malé a stredné podniky mohli dostať prvú injekciu potrebného kapitálu. Povedali sme, že chceme Európe pomôcť znovu investovať, a presne to dnes robíme,“ reagoval na rozhodnutie Rady guvernérov EIB podpredseda Komisie zodpovedný za zamestnanosť, rast a investície Jyrki Katainen.

Pre finančnú a hospodársku krízu poklesla úroveň investícií v Únii o pätnásť percent od svojho vrcholu v roku 2007. Aj keď súkromný sektor má k dispozícii dostatočné finančné prostriedky, investície brzdí hospodárska neistota či zlé ekonomické výhľady v niektorých krajinách EÚ. Európsky fond pre strategické investície, ktorý má v priebehu troch rokov mobilizovať až 315 miliárd eur dodatočných investícií, by mal tento trend zvrátiť.

■ AMBÍCIE EÚ

„Vďaka silnej politickej vôli oboch zákonodarných orgánov EÚ dúfame, že nové nariadenie bude prijaté už v júli a fond tak bude sprevádzkovaný do septembra. Je to ambiciózny harmonogram, ale veríme, že s pomocou lotyšského predsedníctva Rady EÚ budeme schopní ho dodržať,“ vyhlásil po zasadnutí ministrov financií podpredseda Komisie pre euro Valdis Dombrovskis.

NA OKRAJ

Vzhľadom na nízku výnosnosť druhého dôchodkového piliera je zrejmé, že o vystúpení z neho by mali uvažovať občania s vekom nad päťdesiat rokov alebo ak majú len malé úspory či nízke príjmy. Teda najmä tí, ktorí poberajú menej, ako je priemerná mesačná mzda v národnom hospodárstve, čo je pod osemstoštyridsať eur.

Kto zaváha...

Sporiteľ, ktorý sa rozhodne vystúpiť z druhého piliera, bude musieť Sociálnej poisťovni doručiť písomné oznámenie, v ktorom musí doslova vyjadriť, že si želá, či žiada, aby mu zaniklo právne postavenie sporiteľa. Sociálna poisťovňa o doručení tohto písomného oznámenia bude informovať sporiteľovu dôchodkovú správcovskú spoločnosť (DSS). Tá potom, ak žiadosť spĺňa požadované nároky z pohľadu zákona, predisponuje sporiteľovu nasporenú sumu tvorenú z povinných príspevkov, vrátane výnosu z týchto príspevkov, na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici. „V prípade, že si sporiteľ platil dobrovoľné príspevky, nasporená suma tvorená z týchto príspevkov, vrátane výnosu, mu bude vyplatená,“ pripomína ministerstvo práce.

Parlament neschválil návrh poslanca Ivana Švejnu (Most – Híd), aby Sociálna poisťovňa priznávala osobám, ktoré si na dôchodok sporili v druhom pilieri, vyšší dôchodok z prvého piliera. Podľa jeho pozmeňujúceho návrhu by sa pri krátení dôchodku z prvého piliera z dôvodu účasti v druhom pilieri zohľadňovalo bývalým sporiteľom aj poistné do rezervného fondu solidarity vo výške 4,75 percenta z ich vymeriavacieho základu. Nepochodil ani Ľudovít Kaník (SDKÚ-DS) s tým, aby sa prípadné nižšie dôchodky z druhého piliera dorovnávali z rezervného fondu solidarity, ktorý spravuje Sociálna poisťovňa. Podporu Národnej rady SR nezískal ani pozmeňujúci návrh poslancov Jozefa Kollára, Martina Chrena, Juraja Miškova a Daniela Krajcera.

Minister práce a sociálnych vecí Ján Richter odmietol návrh opozície, aby sa prípadné nižšie dvojpilierové dôchodky vykrývali z rezervného fondu solidarity, ktorý spravuje Sociálna poisťovňa. V záverečnom slove k otvoreniu druhého piliera pripomenul, že pri takomto riešení by sa ostatní poistenci skladali na nevýhodné, nezodpovedné investovanie. „Pristúpili by sme k podpore morálneho hazardu,“ povedal minister. Upozornil tiež na to, že prvý, priebežný pilier je a bude garantovaný štátom. „Tým nechcem povedať, že sa nebude meniť,“ pripustil J. Richter aj so zreteľom na nepriaznivý demografický vývoj. V roku 2013 bolo na Slovensku päťdesiatjedentisíc desaťročných detí a osemdesiatdeväťtisíc ľudí vo veku tridsaťdeväť rokov. Je tu teda reálna obava o to, ako o tridsať rokov zaplatí päťdesiatjedentisíc štyridsaťročných ľudí v produktívnom veku dôchodky osemdesiatim deviatim tisícom šesťdesiatdeväťročných penzistov tak, aby boli ich dôchodky aspoň v súčasnej výške.

(ib)

Nízky príjem, vysoký vek a tvrdohlavosť nie sú vklady na penzie

Výpočty dôchodkov sporiteľov sklamali

„Takmer jeden milión ľudí, ktorí sú dnes investormi v druhom pilieri, nebude mať vyšší dôchodok, akoby ho mali, keby si ho riešili len cez Sociálnu poisťovňu. Tak sa nám zdá, že najvhodnejším riešením, ako dať týmto ľuďom na dobrovoľnej báze možnosť sa rozhodnúť, je otvorenie druhého piliera. Títo ľudia majú nulu na konte, dokonca sú v mínuse, títo ľudia nikdy nič nedostanú z druhého piliera, ale sú tam," povedal premiér Robert Fico, keď zdôvodňoval opätovný zásah do penzijného systému. Analytici hovoria o unáhlenom kroku, ktorý môžu Slováci o pár rokov ľutovať. Ako na túto záležitosť a citlivú problematiku hľadí najpovolanejší človek – Ján RICHTER, minister práce a sociálnych vecí a rodiny SR.

Zhovárala sa Dagmar VANEČKOVÁ – Foto: zdroj MPSVaR

● Aktuálne v slovenskej spoločnosti rezonujú otázky týkajúce sa druhého dôchodkového piliera. V týchto dňoch parlament schválil jeho štvrté otvorenie, aby sa ľudia mohli rozhodnúť najmä o tom, či z neho vystúpia. Čo by ste im poradili?

Súčasná diskusia o druhom pilieri, jeho zmysle a výhodnosti je dôsledkom stále tých istých skutočností, na ktoré my v Smere-SD upozorňujeme už od roku 2004. V prvom rade, vtedy na začiatku chýbala seriózna odborná debata, ale aj politická dohoda pri tzv. Kaníkovej dôchodkovej reforme počas druhej vlády Mikuláša Dzurindu. Naďalej platí, že vplyvom obrovskej a neobjektívnej kampane a tisícov premotivovaných sprostredkovateľov sa vyslovene „ocitli" v pozícii investorov v druhom pilieri aj státisíce takých ľudí, pre ktorých nie je výhodný. Novou v tejto téme je dnešná situácia, keďže po prvých desiatich rokoch už prví sporitelia dostávajú od životných poisťovní ponuky na ich doživotný dôchodok, čím sa vlastne diskusia prvýkrát dostáva z roviny teoretických sľubov a rečí do tvrdej reality. Ja tomu hovorím hodina pravdy. Z pozície vlády a ministerstva, ktoré vediem, sme preto v tejto situácii museli zodpovedne reagovať. Otvorením tohto systému dávame od 15. marca do 15. júna ľuďom zrejme poslednú šancu, aby sa informovali, zhodnotili si svoje vyhliadky a slobodne, s plnou zodpovednosťou sa rozhodli, či v druhom pilieri zostanú, alebo z neho vystúpia. Treba zdôrazniť, že my nikoho nemôžeme vyháňať, ani nechceme nikomu diktovať, ako sa má v tejto situácii zachovať. Môžeme a budeme však radiť, odporúčať, informovať, uvádzať argumenty... Konečné rozhodnutie je však len na sporiteľoch. Tí, ktorí sa rozhodnú druhý pilier opustiť, budú celý svoj starobný dôchodok poberať len z prvého piliera, pričom sa na nich bude nazerať tak, akoby v druhom pilieri nikdy neboli.

Opätovné otvorenie je preto dnes úplne opodstatnené a najmä na prospech ľudí. Je dôležité a prospešné, že diskusia o tejto téme sa za posledné roky výrazne zobjektívnila a mnohé fakty uznávajú už nielen odborníci, ale aj časť opozície. Aj to je garanciou objektívnejšej informovanosti sporiteľov a stability dôchodkového systému do budúcnosti.

● Aké sú vaše očakávania z otvorenia druhého piliera?

Chceme dať ľuďom ešte šancu zvážiť si všetky „za a proti" a slobodne sa rozhodnúť. Ak majú ľudia niesť zodpovednosť za svoje terajšie rozhodnutia v takej dôležitej otázke, ako je výška ich doživotného dôchodku, je nevyhnutné, aby mali čo najviac vedomostí o sporení, teda o investovaní ako takom a o všetkých jeho výhodách a nevýhodách. Veď mnohí dodnes ani nevedia, či v ňom sú, nieto ešte v akých fondoch majú svoje investície, čo zásadne ovplyvňuje možnú výnosnosť, ale aj všetky riziká.

● Môžete zverejniť odhady, prepočty vašich odborníkov, koľkí sporitelia v druhom pilieri by sa prípadne mohli rozhodnúť, že z neho odídu, lebo sa im neoplatí v ňom zostať?

Nemáme vôbec nijaké konkrétne očakávania, čo sa týka počtu ľudí, ktorí prehodnotia situáciu a vystúpia. Takéto odhady ani nie je možné urobiť. Opakujem, je už na každom sporiteľovi, ako sa rozhodne. Treba zobrať do úvahy aj to, že už počas predchádzajúcich troch otvorení vystúpilo zo systému takmer tristotisíc ľudí. Objektívne povedané, je dobré, že to boli spravidla sporitelia, pre ktorých druhý pilier výhodný nie je alebo je rizikový. Dokazovalo to opodstatnenosť našich rozhodnutí otvoriť systém a poskytnúť ľuďom informácie. Chcem však podčiarknuť, že ani teraz v žiadnom prípade nekalkulujeme s finančnými prostriedkami sporiteľov, ktorých peniaze prejdú naspäť do sociálnej poisťovne, tak ako to teraz zúfalo vykrikuje časť opozície. Našej vláde sa podarilo konsolidovať verejné financie bez toho, aby sme museli kalkulovať s inými príjmami. Napokon, tieto prostriedky sporiteľov budú použité na výplatu dôchodkov z prvého piliera, ktorý stratil zavedením druhého piliera veľkú časť príjmov. Zároveň pripomínam, že štát bude garantom výplaty dôchodkov aj v budúcnosti tak, ako ich uvádza ústava a príslušné právne predpisy už dnes. Preto dôrazne odmietam aj účelové spochybňovanie prvého piliera opozíciou.

● Pre koho je teda výhodné byť aj v druhom, teda kapitalizačnom či investičnom pilieri, a pre koho je výhodnejšie byť výhradne v prvom, teda štátnom pilieri?

Vychádzajúc zo základných parametrov dlhodobo tvrdíme, že druhý pilier sa môže oplatiť mladým ľuďom s vyššími zárobkami. To znamená tým, ktorí majú šancu si v ňom sporiť do odchodu do dôchodku minimálne dvadsať až dvadsaťpäť rokov, ideálne však tridsať a viac, pričom do tohto obdobia sa samozrejme nepočítajú obdobia nezamestnanosti, ale ani výpadkov, ako je pobyt či práca v zahraničí. Podstatnú úlohu zohráva aj príjem týchto ľudí. Musí byť dlhodobo vyšší, ako je priemerná mzda na Slovensku, čo je dnes vyše osemsto eur mesačne. Ideálne je však zarábať aspoň 1,25-násobok priemeru, čo je vyše tisíc eur mesačne.

● A aká je realita v konkrétnych číslach pre 1,46 milióna občanov, ktorí sú v súčasnosti v druhom pilieri?

Vyše 347 tisíc je bez vymeriavacieho základu a ďalších 450 tisíc do päťsto eur, dohromady teda ide o 800 tisíc sporiteľov s vymeriavacím základom do päťsto eur! A to do spomínanej hranice tisíc eur má v dnešnej štruktúre sporiteľov príjem ešte ďalších 373 tisíc ľudí... Preto upozorňujeme, že dnes je, žiaľ, v tomto systéme až okolo sedemdesiat percent sporiteľov, pre ktorých sa už teraz javí ako nevýhodný v porovnaní s tým, že by ostali len v prvom pilieri a v budúcnosti pobrali dôchodok len zo Sociálnej poisťovne. Aj keď rátame s tým, že u časti mladých sporiteľov sa ešte ich príjem počas pracovnej kariéry zvýši, vychádza to približne až na milión sporiteľov. Napriek tomu ešte stále počúvam hlasy, ktoré šíria demagógiu a teórie o genialite akciových trhov, ale základná matematika je priamo v zákone! Solidarita v prvom pilieri totiž zaručuje ľuďom s nízkymi zárobkami zvýšenie ich budúceho dôchodku o dvadsaťdva percent. Taký sporiteľ v druhom pilieri teda stráca už pri štarte tým, že nebude mať tú časť zvýšenú o dvadsaťdva percent. Rozdiel medzi zhodnotením v druhom pilieri a základným parametrom, ktorý ovplyvňuje výpočet budúceho dôchodku v prvom pilieri, teda rastom miezd, je pritom za desať rokov významne v prospech prvého piliera. A toto je hlavná podstata pri súčasnom porovnávaní výhodnosti prvého a druhého piliera.

● Úprimne: je druhý pilier ako systémový prvok udržateľný? Zo zdrojov, ktoré sa v ňom sústreďujú, neputuje priveľa na „obslužné činnosti"?

Druhý pilier bol aj z ekonomického hľadiska nastavený od začiatku nereálne. Za takých okolností nepomohol riešeniu predpokladaného budúceho demografického vývoja, ale naopak, sťažil udržateľnosť dôchodkového systému na Slovensku. Čo sa týka tých tzv. obslužných činností, tam sú dnes už jedine poplatky, ktoré si DSS účtujú, a sú oveľa nižšie v porovnaní s pôvodným nastavením systému. Najvyšší z nich je poplatok za zhodnotenie peňazí na prospech daného sporiteľa, čo je už v princípe niečo iné, ako keď vám strhnú poplatok povedzme za samotnú správu vášho účtu. Znamená to, že z toho, čo správnym investovaním reálne zarobí DSS sporiteľovi, si môžu odkrojiť maximálne desať percent. Toto je však o motivácii DSS zhodnocovať už konečne prostriedky svojich klientov sporiteľov, keďže celý druhý pilier môže mať zmysel len vtedy, ak sa správcovským spoločnostiam podarí výraznejšie zhodnocovať uložené prostriedky. V opačnom prípade sa existencia druhého piliera neoplatí ani sporiteľom, ani Slovensku, keďže na výpadky v rozpočte, ktoré spôsobuje, sa skladajú všetci občania bez ohľadu na to, či sú, alebo nie sú v druhom pilieri. Ostatné náklady DSS, ako sú výdavky na reklamu a sprostredkovateľov, sme výrazne limitovali zákonom. Len zase, keby to urobila pravica už na začiatku, nemuseli tam dnes byť státisíce zavádzaných klientov. Takto už roky musíme naprávať všetky deformácie. O tomto všetkom sme sa mali baviť už v roku 2004 – politici, odborníci, aj celá spoločnosť. Povedzme vo Švédsku, ktoré je jednou z mála krajín s podobným modelom dôchodkového systému, pripravovali závažné zmeny sedem rokov a nastavili ho nie na deväť percent, ale iba na dve percentá.

Ale nie je to iba o druhom pilieri. Treba viac hovoriť aj o treťom pilieri, ktorý hrá dôležitú úlohu pri zabezpečení dôstojnej staroby a dôchodku v mnohých krajinách Európy. Musím povedať, že aj ten sme podrobili v roku 2012 významným úpravám, aby bol lacnejší a atraktívnejší pre sporiteľov.

Minister Ján RICHTER

Minister Ján Richter so svojou českou rezortnou kolegyňou Michaelou Marksovou

● Prečo sa namiesto radikálneho riešenia – zrušenia druhého dôchodkového piliera, ako sa to udialo u našich susedov – pristupuje iba k dočasnému otvoreniu systému? Sú za tým iba záujmy budúcich dôchodcov?

V systéme je dnes takmer 1,5 milióna sporiteľov, ktorí podpísali zmluvy so svojimi DSS. To je realita. Určite si pamätáte, aké dôležité zmeny sme urobili už v roku 2012. Boli to zmeny nielen v druhom, ale aj v prvom pilieri, pretože obidva spolu súvisia a všetky významne pomohli k stabilizácii a udržateľnosti dôchodkového systému na Slovensku. Určite si pamätáte na ten krik, keď sme príspevky z druhého piliera znížili z deviatich percent na štyri percentá. A vidíte, dnes sa ukazuje, že sporitelia, ktorí doterajšou účasťou v druhom pilieri síce aj tak stratili, by bez tejto zmeny stratili oveľa viac. My sme teda systém výrazne zreálnili a vyvážili. Na druhej strane, veľmi dobre poznám riešenia vlád susedných štátov, spolu sme o tom neraz diskutovali. Pre nás je však dôležité, že sme dokázali stabilizovať verejné financie aj bez najradikálnejších riešení v druhom pilieri a pritom sme uviedli do života množstvo nákladných sociálnych opatrení pre viaceré skupiny ľudí. Mladých, rodiny, zamestnancov, aj dôchodcov. A po tretie, odborníci varujú pred protiústavnými riešeniami, ktoré by boli pre Slovensko kontraproduktívne. Na to ma napokon upozorňovali aj kolegovia zo susedných krajín, v ktorých sú tieto problémy stále nedoriešené. Druhý pilier nerušíme, sú v ňom mladí ľudia, pre ktorých môže byť za istých okolností výhodný. Tá cena za to, že sa vlastne sčasti vyčlenili z verejného systému prvého piliera v záujme možného zvýšenia ich budúcich dôchodkov, však musí byť primeraná a zmysluplná nielen pre nich, ale aj pre tých, pre ktorých druhý pilier výhodný nie je. Úrok, za ktorý teraz hradíme zo štátneho rozpočtu vzniknutý schodok v Sociálnej poisťovni, totiž niečo stojí a skladáme sa na to všetci.

Po úpravách v dôchodkovom systéme ste prišli s návrhom minimálneho dôchodku, ktorý vláda minulý týždeň už aj schválila. Čo to prinesie dôchodcom?

Minimálnym dôchodkom završujeme zmeny v dôchodkovom systéme. Toto opatrenie zabezpečí ľuďom, ktorí celý život pracovali, aby sa po odchode do dôchodku neocitli v hmotnej núdzi. Zároveň prispejeme k zvýšeniu životnej úrovne dôchodcov s nízkymi dôchodkami. Základnou filozofiou je, aby ľudia, ktorí pracovali viac ako tridsať rokov, dostali minimálny dôchodok. A to aj napriek tomu, že pracovali povedzme len za minimálnu mzdu. Minimálny dôchodok preto bude vyšší, ako je výška sociálnych dávok. Základ návrhu nastavenia podmienok nároku a výpočtu minimálneho dôchodku vyplýva z dĺžky odpracovaných rokov, resp. dĺžky obdobia dôchodkového poistenia. Podstatou je pre nás zásluhovosť, teda odmenenie človeka za to, že pracoval a odvádzal si sociálne odvody. Chceme, aby sa jednoznačne a pozitívne prejavil rozdiel medzi tými, čo pracujú a odvádzajú dane štátu, aj keď len z minimálnej mzdy, a tými, čo v produktívnom veku nepracujú.

Aby som však bol konkrétny. Poistenec, ktorý splní podmienky nároku na dôchodok a po dovŕšení dôchodkového veku bude jeho základný dôchodok nižší ako minimálny dôchodok, bude automaticky dostávať ten minimálny. Dôležité je, že sa mu budú započítavať iba tie roky dôchodkového poistenia, počas ktorých bol jeho príjem minimálne na úrovni životného minima. Výška minimálneho dôchodku sa bude meniť v závislosti od dĺžky takéhoto obdobia dôchodkového poistenia. V prípade tridsiatich rokov sa navrhuje suma 269,50 eura, pri tridsiatich piatich rokoch 289,30 eura, pri štyridsiatich rokoch 311,10 eura a pri štyridsiatich piatich rokoch dokonca 340,80 eura. Nie je to pre štátny rozpočet lacné opatrenie, ale som presvedčený, že odmeniť dlhoročnú prácu na dôchodku je správne a spravodlivé.

Poučenie z rokovaní prezidenta Vladimíra Putina v Budapešti

Maďarom sa to vždy akosi prepečie

Dušan D. KERNÝ – Foto: zdroj: www.bbc.co.uk

Priebeh a výsledky návštevy prezidenta Ruskej federácie Vladimíra Putina v Budapešti, kde bol vítaným hosťom predsedu vlády Viktora Orbána, vyvolávajú na Slovensku pochopiteľnú pozornosť. V takýchto súvislostiach sa ešte naša pozornosť udalostiam u južného suseda nevenovala a nikto nedal odpoveď na otázku, ako je možné, že všetko sa Maďarom prepečie.

Na rokovaniach V. Orbána s V. Putinom nebola núdza o priateľské gestá.

Paradoxov je v dnešnej Európe dosť. Európska únia zakázala vstup na svoje územie prezidentovi Bieloruska Lukašenkovi a napokon celá špička EÚ prišla do Minska v takej zostave, o akej prezident Lukašenko ani len snívať nemohol. Naraz sú nemecká kancelárka a francúzsky prezident v Minsku a hostiteľom je – bieloruský prezident pre EÚ s neplatným pasom.

■ JALOVÁ KRITIKA

Podobné je to aj s maďarským premiérom Viktorom Orbánom. Európska únia a Európsky parlament už vyše dvoch rokov kritizujú pomery v Maďarsku, pokiaľ ide o slobodu tlače, slobodu slova a zákonnosť, dodržiavanie európskych noriem. Zahraničné banky museli v rámci finančnej krízy nahradiť v hypotékach v zahraničnej mene dôverčivým a naivným Maďarom vyše troch miliárd eur. Minister hospodárstva Mihály Varga celkom otvorene hovorí, že najlepšie by bolo, keby sa bankovníctvo v Maďarsku nachádzalo v domácich rukách. Pod tlakom sú zahraniční podnikatelia, nové dane zasiahli len zahraničné, nie domáce supermarkety, zvýšenie daní z reklamy zasahuje len zahraničnú televíziu pôsobiacu v krajine. Dôležité rozhodnutia sa prijímajú len v úzkom kruhu okolo predsedu vlády. Zahraničný investor sa dostane k zákazke, len keď sa nedá nahradiť domácim, a uchádzač musí priniesť buď prestíž, peniaze, alebo pracovné miesta. Inak sa k V. Orbánovi nedostane alebo narazí na hluché ucho.

■ HLUCHÉ UCHO

Dosiahnuť ucho V. Orbána podľa zahraničných analytikov znamená, že sa môžu odstrániť mnohé ťažkosti – administratívnymi počnúc, daňovými končiac. Analytici západných bánk konštatujú, že sú to do neba volajúce rozdiely, či možno podnikať na základe dodržiavania zákonov, alebo na základe toho, koho si vypočuje predseda vlády, a tak narastá neistota, či odporúčať Maďarsko na investície, keď dirigizmus, nacionalizmus a vlna populizmu je veľkým nebezpečenstvom pre právny štát, právne istoty.

Nuž a do prostredia takto videného zo „západu starej Európy“ prišiel ako vítaný hosť prezident RF, a to v čase hlbokej krízy a tlaku na jednotný postup štátov EÚ v sankciách proti Rusku. Mediálnou čerešničkou na Slovensku sa stala stať bývalého veľvyslanca Štefana Markuša, ktorý verejne na stránkach denníka Pravda poukázal na to, že vlastne dve desaťročia sa všetko rozhodujúce medzi oligarchami neudialo bez vplyvu Moskvy, rozumej Kremľa. Náhle odhalenie bez koho sa nič v Budapešti nepohne. Stať opisuje, že dokonca ani Viktor Orbán sa nemôže dostať na nože so svojím kritikom oligarchom a mediálnym magnátom Lásló Simicskom preto, aby si nerozhneval Moskvu.

■ POZORUHODNÉ SÚVISLOSTI

V slovenských a stredoeurópskych súvislostiach je to pozoruhodné, pretože všetko to, čo sa deje v Maďarsku, sa berie priam ako samozrejmosť. Keď sa však ocitlo v podobnej situácii napríklad Rakúsko, keď vstúpil do vlády pravicový Jorg Heider, bolo vystavené bojkotu ostatných štátov EÚ. Slovensko zasa, s výnimkou jednej veci, bolo vlastne z dnešného pohľadu neprávom ostrakizované ako „čierna diera“ Európy, až kým nevymenilo vládu. Prvý Ficov vládny kabinet zasa označovali za nacionalisticko-extrémistický, kým dnešný Orbánov v Maďarsku je národno-konzervatívny. Nad Srbskom pri nedávnej návšteve z Moskvy verejnoprávny rozhlas RTVS zalamoval rukami ako nad možným nebezpečenstvom; že sa stane „trójskym koňom ruských záujmov v Európe“. Bulharsko sa muselo na tlak z Bruselu vzdať životne dôležitého plynovodu Južný prúd, až Gazprom našiel východisko v Turecku. A Maďarsko teraz potvrdilo, že o tento „turecký“ plyn má záujem. Medzi piatimi uzavretými dohodami najvýznamnejšia bola práve o dodávkach plynu.

V. Orbán zdôraznil, že nie je možné vylučovať Rusko z Európy a stavať na bezpečnosti proti Rusku. Dal ruskému prezidentovi možnosť v strede Európy zdôrazniť, že Rusko bolo vždy spoľahlivým partnerom v dodávkach plynu. A obaja zdôraznili potrebu úzkej spolupráce – ako najvyšší záujem oboch štátov.

Práve stredoeurópske súvislosti, prostoducho povedané, existencia rôznych metrov, sú pre nás nielen najzaujímavejšie, ale aj ukazujú na celkovú pokrivenosť mediálnych pomerov na Slovensku, zámerne udržiavanú neznalosť Maďarska, ako aj Ruska. Tak je Orbán jediným, ktorý nedávno hovoril Merkelovej: Danke, kým teraz Putinovi: Spasiba.

Český prezident Miloš ZEMAN si nepotrpí na alibistické vyjadrenia

Vzbura na Hradčanoch zaskočila svet

Ivan BROŽÍK – Foto: zdroj: www.zpravy.idnes.cz

Hlava českého štátu je známa svojimi kontroverznými výrokmi, štipľavými bonmotmi, ale v ostatnom čase aj tým, že Miloš Zeman si jednoducho povie to, čo si myslí. Je mu úplne jedno, o kom to hovorí, a preto to českej verejnosti začína byť nadmieru sympatické. Prezident predsa nie je iba figúrka. Český prezident Miloš Zeman najnovšie prirovnal nórsky sociálny úrad, ktorý má na starosti pestúnsku starostlivosť, k nacistickému výchovnému programu Lebensborn.

Povedal to na margo sporu o dvoch chlapcov, ktorých odobrali českým rodičom v Nórsku. Podľa neho sú deti u nórskych pestúnov „odnárodňované“. Miloš Zeman vyhlásil: „Dvaja chlapci Michalákovci sú v pestúnskom zariadení, podobajúcom sa Lebensbornu, ktorý vychovával mladých Nórov. Matka ich môže vidieť dvakrát ročne po pätnásť minút, nesmie s nimi hovoriť po česky, deti sú odnárodňované. Je to provokácia, hyperbola, preháňanie, ale má to isté spoločné rysy.“

■ SANKCIE ZA NÁZOR

Prezident Zeman tiež jasne a zreteľne oznámil, že si nesmieme dať zatiahnuť Európu do tretej svetovej vojny len preto, že niekto má svoje ekonomicko-zbrojárske záujmy v konflikte medzi Kyjevom a Moskvou. Podľa neho invázia ruských vojsk by určite vyzerala inak a v separatistickej oblasti bojujú proti vláde na Ukrajine iba dobrovoľníci. Výrok spôsobil v Bruseli také „zdesenie“, že tam niektorí diplomati za takúto „trúfalosť“ suverénnej hlavy suverénneho štátu dokonca žiadajú uvalenie sankcií na Českú republiku. Po Bohuslavovi Sobotkovi je Zeman druhý český politik, ktorý odmieta nechať zatiahnuť svoju krajinu do konfliktu, v ktorom ide zjavne o záujmy USA a ich tajných služieb. A že to tak je, svedčí aj medializovaná rétorika v uplynulých dňoch. USA čoraz intenzívnejšie hovoria o dodávkach zbrojných systémov do oblasti konfliktu a takmer o nevyhnutnosti vojny, kým európski politici zdesene bijú na poplach, že je ešte niekoľko málo posledných šancí na mierové politické rokovania a civilizácia ich musí využiť.

■ ŠPIONÁŽNE CENTRÁLY

Česká verejnosť povzbudená Zemanovými „inovatívnymi“ výrokmi žiada od tamojších mainstreamových médií konečne aj trochu objektívnych informácií, a nielen tých, ktoré sú im dodané. Aj skutočnosť, že Zemana vykresľujú tak, ako ho vykresľujú (opilec, ignorant, chorý starec), je iba dôkazom riadenej diskreditačnej kampane s prvkami spravodajských hier. Na veľvyslanectve USA v Prahe sa podľa českých nezávislých médií uskutočňujú pravidelné konzultácie so všetkými predstaviteľmi vládnych aj opozičných politických strán, dokonca aj mimoparlamentných, konzultujú tam mimovládne a neziskové organizácie. Otázka znie, či sa podobný scenár neodohráva aj v Bratislave.

Švédsky minister zahraničných vecí pán Carl Bildt si prezidenta Miloša Zemana počas zasadnutia NATO v Cardiffe údajne doberal, ako to pracujú české rozviedky, keď nemajú informáciu o prítomnosti ruských vojsk na Ukrajine. A či Česko vôbec nejakú rozviedku má? To sa následne a bombasticky objavilo vo všetkých českých médiách. Zemanova reakcia už však nie. Skúste posúdiť prečo? Prezident Zeman totiž reagoval asi takto – pred inváziou do Iraku poskytla CIA svetu informácie o tom, že Saddám Husajn disponuje zbraňami hromadného ničenia. Tie sa však po zvrhnutí jeho režimu neobjavili. Ani tak široko medializované pojazdné laboratóriá na ich výrobu.

Prezident Miloš Zeman si dovolil bonmot, v ktorom zapochyboval o svojej dôvere k hodnovernosti informácií niektorých západných rozviedok. Je už len zhodou okolností, že v tom čase začali

Prezident Miloš ZEMAN

české médiá dostávať hromadné zásielky obsahujúce diskreditujúce informácie na hlavu štátu.

■ KAZÍ BIZNIS?

Kým USA a tradičné výroky ich diplomacie sa usilujú všetko na východ (našťastie už aj od našej) hranice EÚ označiť za ríšu zla, Miloš Zeman tam nemá problém robiť obchody. Obchody výhodné predovšetkým pre ČR. Napríklad návšteva Kazachstanu znamenala pre český priemysel zmluvy za štyristopäťdesiat miliónov dolárov. Prezident Zeman sa stretol s kazašským partnerom Nursultanom Nazarbajevom. Po rokovaní s ním označil Kazachstan za štát prvoradého a dlhodobého záujmu a predpovedal, že tento stepný stredoázijský štát, mimoriadne bohatý na suroviny, sa stane ešte významnejším ekonomickým hráčom. Dohody za štyristopäťdesiat miliónov dolárov, podpísané českými firmami, sa týkajú dodávok technológií a technologických celkov v oblasti poľnohospodárstva, banských zariadení i zbraní.

GLOSA

Netolerujú tolerantnosť

Krvavú odplatu satirickému týždenníku Charlie Hebdo český prezident Miloš Zeman pomenoval superholokaust. Pomsta v Paríži, ale i útoky militantov aj inde vo svete ukazujú, že islamskí extrémisti už nemávajú iba náboženskou zástavou, ale i zbraňami, ktoré neváhajú aj použiť. Usilujú sa legitimizovať svoje hnutie a posilniť svoje tvrdenie o morálnej nadradenosti.

V moslimských komunitách náboženstvo zostáva jednou z najvplyvnejších síl, dôležitýchv každodennom živote. A smer mu dnes udávajú extrémisti. Islamský terorizmus je nebezpečenstvom pre celý civilizovaný svet. Islam totiž nemá nijakého islamského Jana Husa, ktorý by hovoril, „tí a tí hodnostári sa odtrhli od pravej viery, od Koránu a sú hanbou islamu“. Nemá nijaké hnutie za čistotu islamu, ktorého pôvodným významom je naozaj „mier“. Mullovia, ktorí vykladajú korán a formujú verejnú mienku islamského sveta, sa nikdy verejne nedištancovali od arabského terorizmu, nikdy sa verejne nedištancovali od afganského Talibanu a jeho predstáv o správnom islamskom svete. Neexistujú nijaké „islamské matky“, ktoré by sa postavili proti mýtu mučeníckej smrti. Nemožno sa teda veľmi čudovať názoru, že islam, nech už má akékoľvek korene, je vo svojej dnešnej podobe náboženstvom zla. Podrezávanie hrdiel kresťanom je jeho kazateľnica! Problém je náboženský, zdá sa teda, že nevyhnutný. Sú obavy, že islamistické vraždenie je súčasťou politiky, ktorá bude bezohľadne pokračovať bez ohľadu na to, či je reakciou na karikatúry, zabitie bin Ládina, Gauntanámo alebo na čosi inšie. Budeme sa musieť naučiť žiť so zlom a oprášiť znalosti, ako sa mu brániť, lebo výzvy na umiernenosť, pokojné spolužitie a spoluprácu ostávajú bez odozvy.

Môže nás islam obohatiť? Náš Boh stvoril človeka ako muža a ženu v rovnocennom postavení. Islam túto rovnoprávnosť popiera. Kresťan nemôže zapudiť svoju ženu bez toho, žeby nespáchal hriech. A Nový zákon učí milovať aj svojho nepriateľa. To všetko a ešte mnohé iné islamu chýba, aby vedel žiť s ostatnými ľuďmi či národmi. Napokon islamský štát je teokratický, aj právo v ňom sa odvíja výhradne od náboženského poňatia. Západná civilizácia je označovaná ako tolerantná. A islamistom sa nepáči ani to.

Peter JÁNOŠÍK

NA MARGO

Historické vedy boli v staroveku, antike, stredoveku a v následných obdobiach pomerne vysoko cenené. Samozrejme že už vtedy sa historici a história často dávali do služieb mocných. Stará múdrosť, že históriu píšu víťazi, sa zas a znova prenášala do hlinených tabuliek, pergamenov, do papiera a najnovšie aj do elektronickej formy rádií, televízií a internetu. Aj na Slovensku s týmto javom máme pomerne bohaté skúsenosti.

Ohýbanie histórie

V devätnástom storočí bola Horná zem, teda Felvidék, oficiálne úplne v kompetencii maďarských, prípadne pomaďarčených historikov. Čo cennejšie z historických artefaktov skončilo v budapeštianskych múzeách a Slovensko sa prezentovala ako malá časť Veľkého Uhorska obývaná pomýleným pastierskym kmeňom, ktorého jediná záchrana je v pomaďarčení sa. Nasledoval čechoslovakistický pohľad na dejiny, krátke obdobie v znamení diskutabilných krokov prvej Slovenskej republiky a potom štyridsať rokov tvrdej ideologickej úpravy dejín v znamení komunistov. Ponovembrový vývoj a dvadsať rokov našej slovenskej štátnosti len pomaly vracia rozkývané kyvadlo výkladu dejín do rovnovážnej podoby.

V Maďarsku, Čechách či Poľsku svojich významných historických dejateľov prezentujú so všetkou vážnosťou a ak dochádza k diskusii o ich význame. Oproti tomu sme pomerne nedávno boli na Slovensku svedkami ironických výpadov až hystérie v prípade svätých vierozvestcov Cyrila a Metoda či kráľa Svätopluka, a to aj v takzvaných mienkotvorných médiách.

Nie som zástancom konšpiračných teórií, ale doslova sa natíska otázka, komu relativizácia našich dejín hrá do karát, kto ťaží z toho, že sa významné postavy zo slovenskej histórie prezentujú (ak vôbec) s patričnou dávkou spochybňovania ich zástoja. A pritom osobností kľúčového významu tu máme celý rad. Od už spomínaného Svätopluka, Mojmíra cez Matúša Čáka Trenčianskeho až po palatína Turza či Adama Františka Kollára. Nasleduje nanajvýš inšpiratívna generácia štúrovcov, ale aj martýri meruôsmych rokov Šulek a Holuby a štyridsaťštyri popravených vojakov „Drotárskeho pluku“ v Kragujevci, neskôr Štefánik či celá plejáda osobností činných v Slovenskom národnom povstaní.

Zbavte národ hrdinov a on sa potom bude správať poddansky, povedal svojho času Janko Francisci, básnik, publicista, prekladateľ a politik, blízky spolupracovník Ľudovíta Štúra a zároveň jeden z organizátorov slovenských dobrovoľníckych oddielov v roku 1848.

Historická pamäť je skrátka súčasťou života každého národa. Nestojí iba na stavaní pomníkov, ako ironicky podotýkajú tí, ktorí by najradšej v mene multikultúrneho svetoobčianstva oklieštili dejiny Slovenska na pár epizód a epizódnych postáv, väčšinou nie práve s lichotivým kontextom. Ale pomník či pamätná tabuľa je akýmsi impulzom, zárodkom, z ktorého s veľkou pravdepodobnosťou vyklíči pocit, že sme neboli počas našej cesty dejinami len, povedané slovami Ľudovíta Štúra, „hromada koží otrockých“.

Maroš M. BANČEJ

Strážmajstra Rudolfa STODOLU zastrelili priamo na stanici bezpečnosti

Smrť fašistickým žandárom...!

Vojtech KÁRPÁTY – Snímky a ilustrácia: archív autora

Rok 1945 sa na celom území Slovenska ešte vyznačoval bojmi, prechodom frontu, rozsiahlymi politickými a spoločenskými premenami, ale aj nejednou osobnou pomstou a s tým spojenými vraždami. Tie boli motivované obyčajnou ľudskou zlobou i politickou a triednou nenávisťou. K takým patrí aj vražda strážmajstra Rudolfa STODOLU, ktorý zahynul rukou komunistického fanatika a pseudopartizána na stanici Národnej bezpečnosti v Humennom.

V roku 1946 pri príležitosti druhého výročia vypuknutia povstania vydalo Hlavné veliteľstvo Národnej bezpečnosti (HVNB) v Bratislave pozoruhodnú a svojím spôsobom ojedinelú publikáciu s názvom Pamätnica v boji padlých, popravených, umučených a pri výkone služby usmrtených príslušníkov sboru NB. Knihu zostavil redakčný kolektív pod vedením štábneho kapitána NB Jána Dohňanského.

■ PÁCHATEĽ ZNÁMY...

Brožúra plnila dva základné propagandistické ciele: „povzbudzovať členov sboru vždy k obetavému plneniu povinností a prispievať k vzájomnému porozumeniu medzi verejnosťou a národnou bezpečnosťou“.

V druhej časti tejto publikácie sú abecedne zoradení príslušníci bývalého žandárstva a formujúcej sa Národnej bezpečnosti, ktorí mali padnúť počas prechodu frontu, byť usmrtení neznámymi páchateľmi alebo prísť o život nešťastnou náhodou. Nájdeme medzi nimi aj meno strážmajstra Rudolfa Stodolu, ku ktorému je pripojená mimoriadne stručná a podstatu zamlčujúca poznámka: „... nar. 20. februára 1915 v Banskej Bystrici, naposledy na stanici Humenné, bol zákerne usmrtený dňa 28. mája 1945 pri výkone služby. Páchateľ je známy.“

Pozornému čitateľovi však neunikne malá, ale podstatná nezrovnalosť. Front prešiel Humenným pred pol rokom od Stodolovej smrti, nešlo o nešťastnú náhodu a páchateľ bol, ako neskôr uvidíme, až veľmi dobre známy v meste i v regióne, najmä bezpečnostné orgány ho poznali. Teda vražda Rudolfa Stodolu nespadala ani do jednej z predpísaných kategórií zoznamu obetí druhej časti tejto Pamätnice, no natoľko otriasla východným Slovenskom a najmä „starými žandármi“, že Stodolovo meno sa zostavovatelia neopovážili vynechať.

■ FIRMY A PERSÓNY

Humenský okres oslobodila Červená armáda ešte 26. a 27. novembra 1944. Už nasledujúci deň v Humennom založili Komunistickú stranu Slovenska (KSS) a vznikla miestna Národná milícia. Aj keď regionálni komunistickí funkcionári Okresného národného výboru tvrdili, že do KSS v Humennom „boli prijímaní hlavne len starí príslušníci tejto strany“, v nijakom prípade to nebolo zárukou ich bezúhonnosti a ich čistého registra trestov z predchádzajúcich dvadsiatich rokov ich pôsobenia. Ba práve naopak, v KSS sa tak v roku 1945 objavili známe tváre a „staré firmy“, ktoré bezpečnostné zložky a najmä bývalí česko-slovenskí četníci poznali ako provokatérov, rabiátov a pouličných bitkárov z akčných bojovných komunistických úderiek Proletárskej obrany a Federácie proletárskej telovýchovy a slovenskí žandári ako „dvojitých“ odbojárov, ktorí kontaktovali a pomáhali členom ilegálnych odbojových skupín a sietí, aby ich následne udávali Ústredni štátnej bezpečnosti (ÚŠB) za stálu finančnú „apanáž“ alebo jednorazové odmeny. Takíto milicionári boli prideľovaní na stanice NB, kde slúžili pod velením bývalých žandárov prijatých do tvoriacej sa Národnej bezpečnosti. Práve títo bývalí prvorepublikoví četníci a slovenskí žandári ostávali nezriedka zaskočení z toho, aké persóny dostávali pod svoje velenie na stanice NB. Často mali problém nielen s ich disciplínou, ale najmä s ich ideologickou orientáciou, politickou nestrannosťou a mimoriadnou straníckou angažovanosťou. V nových pomocných funkciách pri NB si chceli milicionári, spoliehajúc sa na núkajúcu sa beztrestnosť, vyrovnávať staré osobné účty a zároveň pacifikovať potenciálne i reálne hrozby prezradenia ich kriminálnych a polokriminálnych praktík z čias prvej ČSR a SR. A tie si dobre pamätali nielen civilisti v regióne, ale najmä

policajti, četníci a žandári. Práve z tohto prostého a prozaického dôvodu „rýchlokvasení“ partizáni, často obyčajní banditi, nenávideli bývalých četníkov a žandárov, ktorým nadávali do fašistov a prisluhovačov starého fašistického režimu. A týmto ideologickým nálepkovaním nemysleli iba obdobie rokov 1939 – 1945, ale podľa doktrinálneho výkladu komunistickej propagandy i obdobie prvej ČSR (1918 – 1938).

■ KOMUNISTICKÍ POMSTITELIA

Z hľadiska vnútroštátnej bezpečnosti mimoriadne závažným prípadom, spojeným s účasťou príslušníkov NM a s priamym politickým pozadím, bola vzbura bývalých milicionárov v Humennom, pri ktorej bol zabitý bývalý žandár a strážmajster NB Rudolf Stodola. Hlavným podnetom a bezprostrednou príčinou skratového a nezodpovedného správania sa humenských milicionárov sa stalo nariadenie Oblastného veliteľstva NB pre východné Slovensko so sídlom v Košiciach z 18. mája 1945 o okamžitom rozpustení formácií Národných milícií a Národných stráží. Komunisti využili toto nariadenie na šírenie poplašnej správy, podľa ktorej bývalí žandári odzbrojujú v neďalekej Kamenici nad Cirochou bývalých milicionárov a chystajú sa ich zatknúť a internovať s úmyslom ďalej ich súdiť. Oblastné veliteľstvo NB pre východné Slovensko pracovalo v Košiciach pod vedením pplk. Jána Stančíka do 15. augusta 1945, keď bolo rozhodnutím Povereníctva pre veci vnútorné spolu s Oblastným veliteľstvom NB v Banskej Bystrici zrušené a celá jeho agenda prešla ten istý deň na Hlavné veliteľstvo Národnej bezpečnosti (HVNB) v Bratislave. Napriek ubezpečeniu, že spoľahlivým uchádzačom z radov NM sa nebudú klásť pri prijímaní do NB nijaké prekážky, viacerí milicionári s pohnutou komunistickou a partizánskou minulosťou, uvedomujúc si ťažkosti pri dokazovaní svojho „čistého registra“, si nariadenie vysvetlili svojsky. Pochopili to ako návrat starých četníckych a žandárskych kádrov, proti ktorým ako komunistickí aktivisti a partizáni bojovali. Po prečítaní rozkazu o rozpustení NM (26. mája 1945) sa 28. mája 1945 o siedmej hodine ráno zhromaždilo na stanici NB v Humennom asi dvadsať bývalých milicionárov ozbrojených samopalmi, puškami a pištoľami. Príslušníkov Národnej bezpečnosti, ktorí prichádzali v tom čase na stanicu do práce, postupne odzbrojovali a sústredili v jednej zo staničných miestností, ktorú strážili viacerí milicionári. O prípravách, charaktere a ideovom politickom pozadí celej akcie svedčili aj červenou farbou zhotovené nápisy: „Smrť fašistickým žandárom“ a „Nechceme fašistických žandárov,“ ktoré sa objavili v noci z 27. na 28. mája 1945 na stenách a plotoch humenských domov.

■ DÁVKA ZO SAMOPALU

Rudolf Stodola prišiel na stanicu asi o 7.40. „Na chodbe budovy stanice NB bol členmi bývalej milície vyzvaný aby odovzdal zbraň – pištoľ, ktorú mal pri sebe, súc pri tom strážený namierenými zbraňami vyzývajúcich členov býv. milície. V čele tejto milície bol Vojtech Chovanec s automatom, ktorý, keď strážmajster Rudolf Stodola údajne vybral pištoľ z puzdra za účelom odovzdania, prípadne použitia, bol údajne Vojtechom Chovancom dávkou z automatu od ľavého boku naprieč cez brucho mnoho ranami strelený, pričom odpadol na zem a za niekoľko minút zraneniam podľahol – zomrel. Keď členovia bývalej milície videli, že strážm. Rudolf Stodola je mŕtvy, nechali ho odviezť vozom do štátnej nemocnice v Humennom.“

Počas vyšetrovania celého prípadu a dokazovania účasti jednotlivých aktérov a miery ich zavinenia sa vina španielskeho interbrigadistu, maďarského vojnového zbeha, komunistického aktivistu a „partizána“ Vojtecha Chovanca na vražde strážmajstra Stodolu jednoznačne potvrdila. Rovnako sa zhodnými výpoveďami svedkov preukázala i vedúca úloha komunistických radikálov na celej akcii aj ich rozhodujúce slovo v jej priebehu. Jeden z odzbrojených príslušníkov humenskej NB strážmajster Jozef Melicherčík niekoľko dní po celej akcii podal svedectvo o sebavedomom a arogantnom správaní milicionára Chovanca: „Ja som sa Chovanca pýtal: kto vám dal rozkaz, aby ste nám odobrali zbrane? Chovanec odpovedal: To je rozkaz a zákon komunistov, ktorý musíte poslúchať! Okrem toho Chovanec hneď natiahol záver automatu a namieril hlaveň na mňa so slovami: Ak neodovzdáte zbraň, hneď vpálim z neho do vás dávku, pričom ešte obidvom nám nadával do fašistov a že nás oni naučia.“

■ ZAHLADZOVANIE STÔP

Pôvodcom a iniciátorom odzbrojenia príslušníkov NB a následnej vzbury bol civilný referent národnej bezpečnosti ONV v Humennom a politický zástupca okresného veliteľa NB v Humennom. Chovanec ako hlavný aktér a „vodca“ vzbury humenských milicionárov bol napriek početným intervenciám komunistov z Miestneho národného výboru, zo Zväzu slovenských partizánov a z ďalších odbojárskych zväzov, vrátane Československej obce legionárskej, odsúdený Krajským súdom v Košiciach za zločin zabitia človeka na desať rokov väzenia a dvetisíc Kčs pokuty. Nepomohli ani ďalšie intervencie

Strážmajster Rudolf STODOLA

a Chovancove prosby o omilostenie adresované prezidentovi republiky, kde svojsky a celkom skreslene vysvetľoval priebeh celej akcie a zastrelenie strážmajstra Stodolu ako sebaobranu či ako nešťastnú náhodu. Väčšina vyjadrení k žiadosti o milosť však jeho predčasné prepustenie na slobodu neodporúčali, pretože „v Humennom a na jeho okolí bol Chovanec známy ako piják, kartár a osoba surovej bitkárskej, nestálej a záškodníckej povahy“. Ani o národnej spoľahlivosti V. Chovanca sa svedectvá a výsledky prešetrovania jeho osoby a jeho aktivít nevyjadrovali veľmi lichotivo: „Pokiaľ ide o národnú štátoobčiansku spoľahlivosť Vojtecha Chovanca nemôže sa tunajšia stanica SNB v tomto smere presne vyjadriť. Vojtech Chovanec je národnosti maďarskej a na Slovensko prišiel ako vojenský zbeh neznalý slovenského jazyka a ešte aj dnes hovorí zle slovensky, preto keď sa hlási k národnosti slovenskej, je táto okolnosť veľmi pochybná, že by mohol byť dobrým Slovákom.“ Chovanec zároveň tvrdil, že jeho domovskou obcou je Banská Štiavnica, no ďalšie vyšetrovanie potvrdilo, že ho tam nikto nepoznal...

■ PREDZVESŤ FEBRUÁRA 1948

Komunisti z ONV v Humennom čoskoro po celom incidente prišli s novou interpretáciou udalosti. Svoju verziu nehanebne predostreli ako jediný správny variant aj nadriadeným miestam – priamo povereníctvu vnútra, ktoré sídlilo v tom čase ešte v Košiciach. Vyretušovali akékoľvek politické pozadie konfliktu. Spoluprácu príslušníkov NB s národnými milicionármi vykreslili takmer idylicky a ich poukazovanie na žandárov ako na bývalých „fašistov a prisluhovačov bývalého fašistického režimu“ iba ako rozhorčenú oprávnenú kritiku vychádzajúcu „z ľudu“. Rovnako interpretovali aj svojvoľné neuposlúchnutie rozkazu o rozpustení dočasných národných milícií a útok na bývalých žandárov v NB. S povestnou komunistickou aroganciou sa pustili do kritiky i Hlavného veliteľstva Národnej bezpečnosti a otvorene spochybňovali spôsoby vyšetrovania celého prípadu: „ONV ihneď vec dal do poriadku a prípad oznámil Hlavnému veliteľstvu NB v Košiciach, ktorý vyslal svojich zástupcov na vyšetrenie. Pritom hlavné veliteľstvo NB urobilo chybu, že vyslalo sem vojsko, ktoré znovu odzbrojilo všetkých príslušníkov NB a bezpečnostnú službu vykonávalo samo. To opatrenie podlomilo autoritu ONV a NB, lebo vyšetrovanie bolo na začiatku vedené ako politická vražda za prítomnosti zástupcov politických strán. Až na zákrok ONV vyšetrovanie bolo už len prevádzané ako kriminálny prípad, ktorý nemá nič spoločné s politikou.“

Napriek enormnému úsiliu zahladiť a vyretušovať politické pozadie celého prípadu, ktorý bol predčasným, nepremysleným, živelným a izolovaným regionálnym pokusom komunistických rabiátov o prevrat a uchvátenie moci, bol a dodnes ostáva jasným príkladom boľševických metód a manierov, ktoré slávili svoj triumf o necelé tri roky – vo februári 1948.

Literárno-hudobný skvost k dvestoročnici Ľudovíta Štúra

Sarvašov strhujúci hold štúrovcom

Dušan D. KERNÝ – Foto: Pavol DINKA

Prvý tohtoročný medzigeneračný umelecký program k Štúrovej dvestoročnici sa konal v Bratislave. Pod domysleným vedením pedagóga Akadémie umenia v Banskej Bystrici Juraja Sarvaša mala verejnosť možnosť zažiť dynamiku slovenských dejín v pásme Vzlietli orli vysoko v básňach, prejavoch a najmä v piesňach v podaní okteta Danubius Octet Singers pod vedením Daniela Simandla.

Prvý program tohto druhu po oficiálnom vyhlásení Roku Ľudovíta Štúra vládou SR je strhujúci, venuje sa štúrovskej generácii a pred obecenstvom sa plasticky odvíja slovom i hudbou onen nezabudnuteľný zápas za slobodu národa a slobodu jazyka a za oslobodenie od sociálneho jarma. O príťažlivosti podujatia hovorí aj účasť mimobratislavského publika zo Štúrovej rodnej obce Uhrovec, zo štúrovskej kolísky Trenčína, z Kálnice pri Beckove, spojenej s Hurbanom, ale aj z rakúskej Viedne. Zo Zvolena, ktorý Štúr zastupoval v uhorskom sneme, prišlo vedenie Divadla Jozefa Gregora Tajovského. Pretože práve vo Zvolene sa bude začiatkom apríla uvádzať inscenácia zo života Ľ. Štúra, ktorý bol v meruôsmych rokoch 1847 – 1848 vyslancom mesta Zvolen na uhorskom sneme, konajúcom sa v Bratislave.

■ OŽIL ŠTÚROVSKÝ PREJAV

Fascinujúcim spôsobom preniesol v umeleckom prednese Juraj Sarvaš publikum do atmosféry toho obdobia úryvkom zo Štúrovej reči z 15. januára 1848 na uhorskom sneme, dnes budove Univerzitnej knižnice v Bratislave. Ľ. Štúr mal vtedy v sneme päť prejavov, ale až v roku 1953 vyšli aj knižne vďaka redakcii K. Rosenbauma. Juraj Sarvaš si vybral prejav, v ktorom navrhol Štúr kľúčovú zmenu zákona. Namiesto povinnosti vyučovať na celom území aj vtedajšieho Slovenska už od základných škôl v maďarčine navrhol slovo jazyk maďarský nahradiť slovom jazyk materinský. Prejav uverejnili vtedy Slovenské národné noviny. Dodnes je nielen strhujúcim čítaním, ale doslova pôžitkom pre Štúrovu argumentáciu.

■ SPOR O SLOVENČINU

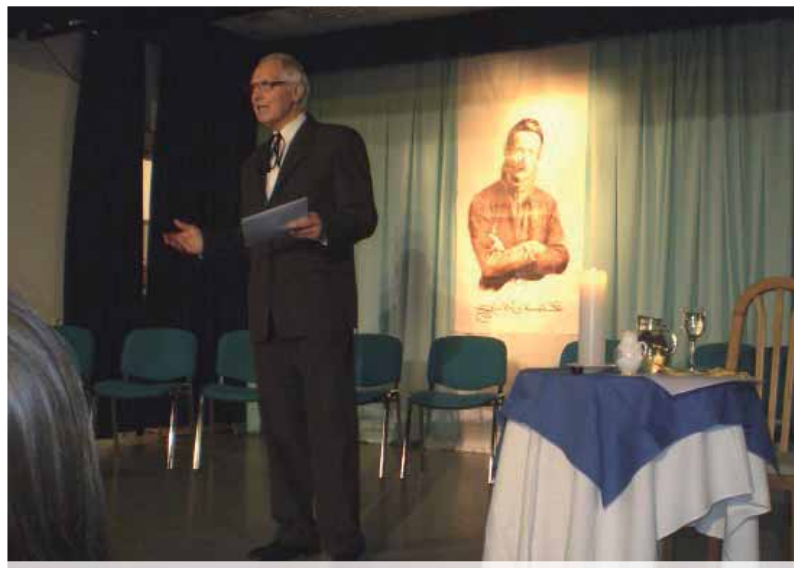
Pri dramatickom umeleckom prednese akoby ožila atmosféra sporu o slovenčinu, ktorý, ako vieme, sa definitívne vyriešil až hlboko v XX. storočí. Spôsob prednesu v jazyku pôvodiny, vtedajšej podoby slovenčiny, je aj dôkazom, ako už bola vyspelá a blízka tomu jazyku, ktorým hovoríme dodnes. No predovšetkým a najmä ako tento spor o jazyk zasadil Štúr do potreby vzdelávania ako nástroja všeobecného a hlavne sociálneho pozdvihnutia širokých vrstiev. Bol to zápas za vzdelanie s tým istým cieľom, ako ho poznáme dnes. Preto je prednes pôvodiny v podaní Juraja Sarvaša taký pôsobivý.

Podobne je to s obhajovacím prejavom Jozefa Miloslava Hurbana na súde v Pešti, ktorého prednes strhol už trenčianske publikum v Hurbanovskom roku 2007. Hurbanovské zdôvodnenie – prečo síce dodržiava, ale zároveň kritizuje a žiada zrušiť zlé zákony, ako brojí proti vrchnosti, ale nie proti maďarskému národu – je nielen výrečné, ale aj aktuálne. Hlasy z publika sa dožadovali nie bez sarkazmu predniesť tento text v dnešnom parlamente.

Mimoriadny výkon Juraja Sarvaša ocenili prítomní opakovaným potleskom postojačky, standing ovation, ako sa hovorí v dnešnom novinárskom jazyku. Bolo to strhujúce – prednes rozsiahlych politických textov v štúrovskej slovenčine sa striedal s prednesom poézie štúrovskej generácie, so Sládkovičovým Vrstovníkom a s jeho Marínou, Orlom Janka Kráľa, pripomenutím Štúra ako básnika v recitácii Rozlúčenia a vo vyvrcholení večera odznela Modlitba za Slovensko Milana Rúfusa. Okrem toho autor sprevádzal celý program, priblížil príbehy zo života štúrovskej generácie.

■ KTO ZA PRAVDU HORÍ

Kľúčovú úlohu zohrala aj hudobná časť, v ktorej piesne slovenských skladateľov predniesol mužské spevácke okteto.

Vzlietli orli vysoko bol názov 139. večera pri sviečkach, ktorý excelentne zostavil J. Sarvaš.

Mohutný nástup večera znamenala pieseň Kto za pravdu horí Karola Kuzmányiho v podaní okteta Danubius Octer Singers (DOS). Je zložené výlučne z profesionálne školených spevákov, absolventov Konzervatória a Vysokej školy múzických umení v Bratislave. Dirigentom tohto telesa je absolvent VŠMU Daniel Simadel so skúsenosťami z Opery SND, z operných festivalov v Rakúsku či zo spolupráce s viedenským zborom Arnold Schonberg. Naposledy okteto reprezentovalo slovenské vokálne umenie na medzinárodných festivaloch Janáčkovy Hukvaldy 2014, Mitte Europa 2014 a Musica Sacra v Nitre 2014.

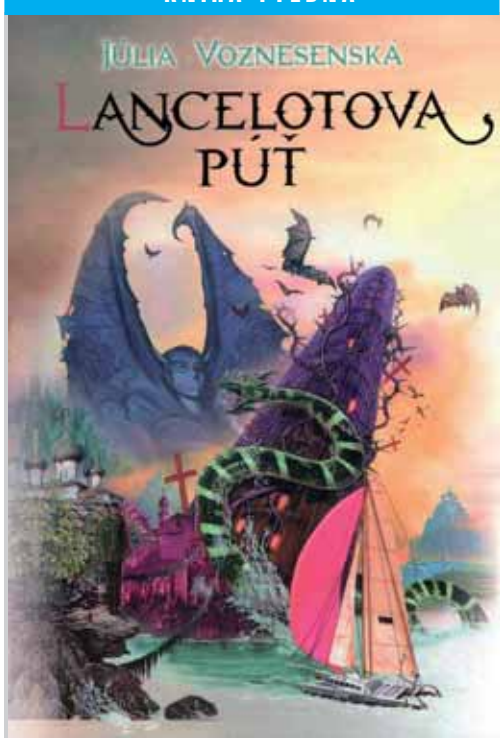
■ SILA ODKAZU

Tento výpočet je málo na to, aby pripomenul, aký význam má tento štúrovský program. Mnohým oživil v pamäti podujatie, ktoré naplnilo a nadchlo bratislavskú Redutu – Piesne zašlej slávy. Vtedy v prvom rade sedel o i. ešte málo známy, vlastne len na Slovensku ako-tak známy, Alexander Dubček, a keď Sarvaš, Kristinová a ďalší začali spievať Kto za pravdu horí sála nielen povstala, ale najmä s obrovským nadšením pozdravovala program – vtedy ešte nebol rok 1968 – to demonštrovalo silu národnej pamäti, silu nielen morálnu, duchovnú, ale aj, ako sa ukázalo, politickú, spoločenskú. Pohlo to verejnosťou. Podobne tento štúrovský program a štúrovský rok má obrovský význam v prostredí Európy, kde zanikla a zlyhala šaľba klamného multikulturalizmu a ukázala sa potreba sebavedomej identity občana aj ako príslušníka národa.

Katastrofická vízia ľudstva v knižnej verzii

Júlia Voznesenská: Lancelotova púť, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2014

KNIHA TÝŽDŇA

Lancelotova púť autorky ruského pôvodu Júlie Voznesenskej žánrovo voľne nadväzuje na jej bestseller Kasandrina cesta z roku 2002. Svojou vizionárskou predtuchou predstavuje čosi ako Verne vo svojich časoch. Ibaže Verneho svet sa dotýka skôr technickej a technologickej revolúcie, kým Voznesenská pracuje s dôsledkami sociálneho inžinieringu, ale rovnako ako Verne presahuje svoju dobu.

Lancelotova púť je strhujúcim apokalyptickým príbehom. Autorka, ktorá bola donútená v roku 1980 emigrovať z vtedajšieho Sovietskeho zväzu, žije v Nemecku. Jej tvorba je hlboko poznačená príslušnosťou k pravoslávnej viere, ktorú priam fanaticky nastoľuje ako záchrankyňu všeľudských hodnôt. Napriek tomu, alebo práve preto, dáva knižka podnet na zamyslenie sa nad životom bez Boha či s Bohom. Veľmi jasne naznačuje, ako sa môže život nerešpektujúci nijaké bariéry medzi dobrom a zlom zmeniť na peklo na tejto zemi.

Autorka debutovala až v zrelom veku, a preto jej tvorba poskytuje „ucelené a jasné posolstvo človeka s bohatými životnými skúsenosťami a vykryštalizovaným postojom“, ako sa uvádza na obálke knižky. S týmto konštatovaním sa dá iba súhlasiť. V záplave vydávanej literatúry bez akéhokoľvek hodnotového rozlíšenia je román Voznesenskej príjemným osviežením. Nielenže sa zaoberá nevyhnutnou materiálnou bázou pre život človeka, no nepovyšuje ju do polohy zmyslu života. Naopak, jej román otvára bránu do duchovného dedičstva našej civilizácie a na osudoch ľudí predznamenáva, čo sa môže stať, keď naň zabudneme. Je výzvou pre súčasné generácie, aby pamätali na svoje korene. Inak sa katastrofická vízia môže ľahko stať skutočnosťou.

Eva ZELENAYOVÁ

NEKROLÓG

Je výnimočným úkazom, keď za sebou tvorca zanechá výraznú stopu nielen svojím dielom, ale aj pedagogickou a literárnou činnosťou. Dokonca do tej miery, že jeho žiaci sa hlásia k skupine „filovcov“. Okrem toho zanechá dotyčný po sebe odkaz doslova európskeho formátu nielen vo svojom výtvarnom diele, ale aj v koncepčnej tridsaťročnej práci pri výchove mladej generácie slovenských výtvarníkov. Rudolf Fila, medzi také výnimočné osobnosti patril.

Výtvarník, pedagóg a inšpirátor

Narodil sa v Příbrame na Morave 19. júla 1932, kde začal navštevovať tamojšie gymnázium, aby na radu svojho profesora dejepisu prešiel na Školu umeleckého priemyslu v Brne. Po absolvovaní Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave pôsobil od roku 1960 ako pedagóg na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave. Tri desaťročia sa živil učiteľovaním, čo mu ako maliarovi dávalo maximálnu slobodu.

Jeho vlastné výtvarné úsilie sa dočkalo medzinárodného uznania. Už v polovici šesťdesiatych rokov vystavoval v Paríži a patril k najvýznamnejším predstaviteľom abstraktnej maľby na slovenskej výtvarnej scéne. Jeho diela sú zastúpené v mnohých zbierkach na Slovensku, ale aj vo svete, napríklad v Národní galerii Praha, Slovenskej národnej galérii, Galérii mesta Bratislavy, tiež v galériách, múzeách a súkromných zbierkach v Maďarsku, Nemecku, Taliansku, vo Veľkej Británii či Francúzsku. Podľa jeho žiaka, dnes akademického maliara a pedagóga Milana Bočkaya, dokázal Fila prepojiť jedinečné. „Kým okolie neustále rozpráva o reforme školstva, nevšíma si podstatnú vec. To všetko, paradoxne za čias socializmu, prebiehalo na ŠUP-ke vďaka Filovi.

(mab)

HUMORESKA

O sexuálnej výchove mládeže na Slovensku

„Ó, mládež naša, tys´ držiteľkou rána,“ veršoval náš nesmrteľný bard Pavol Országh Hviezdoslav a dnešní ekonómovia iba nenápadne doveršujú: „Aj držiteľkou dôchodkov pre dnešných štyridsiatnikov.“ Povedzme si na rovinu, ono to s pôrodnosťou, česť výnimkám z istého etnika, nevyzerá voľajako ružovo. Môj vyše dvadsaťročný syn mi s úškrnom zvestoval, že moja generácia sa pravdepodobne dôchodku nedočká, ak sa, pravda, dožije sedemdesiatky, čo bude čoskoro limit odchodu na zaslúžený odpočinok. Uvedený vek naznačuje, že pod frázou „zaslúžený odpočinok“ naša vrchnosť chápe tých pár štvorcových metrov na cmiteri. Darmo, syn je ekonomicky vzdelaný, ale aj napriek tomu mi sľúbil, že na tú poživeň a drevo na kúrenie pre mňa ako svojho tatka vždy voľajako naškriabe.

Je radosť mať vychovaného syna, a preto som sa ako skôr humanitne založený človek zamyslel nad tým, ako pomôcť nášmu školstvu, aby vychovávalo čo najviac podobných držiteľov a držiteliek ak nie rána, tak aspoň našich dôchodkov. V prvom kole som zistil, že okrem úradníkov z ministerstva školstva, ktorí majú učebné osnovy v pracovnej náplni, veľkú aktivitu vyvíjajú aj rôzne mimovládne združenia. Napríklad taká sexuálna výchova. Nič proti tomu, aby bola „držiteľka rána“ poučená o dôsledkoch i následkoch sexuálneho života. Aj praktickejšie aspekty sú načim, inak by si mohol Janko v panike pred prvým stykom natiahnuť prezervatív na hlavu a pridusiť sa, ale rôzne takzvané rodové, teda genderové náuky pre naše detváky ma mätú. Majú si chúdence vybrať svoju sexuálnu identitu vo veku, keď sme my vyberali nanajvýš tak vhodnú rázsochu na prak?

Aj by som sa rád zamontoval do tvorby príslušných osnov, ale dotyční mimovládni odborníci ma medzi seba nechcú. Že vraj pri válovčeku už nieto miesta. Tak som sa rozhodol, že budem presadzovať svoj vlastný vynález – a to Neetickú výchovu, skrátene NEV, alebo aby sme boli svetoví tak NEW. Náplň hodín NEW by bola pre žiaka doslova požehnaním do dospelého života. Napríklad ako a aký sa dáva úplatok. Iné je posunúť „všimné“ úradníkovi v štátnej správe a iné sestričke v ordinácii, o primárovi nevraviac. Žiaci by sa tiež naučili, ako šikovne vyšachovať konkurenta či kolegu z práce, lebo klebetiť, intrigovať a písať anonymy nie je vôbec jednoduché. Prečo by mali mať výhodu len tí, čo na to majú talent od prirodzenia? No a keď už sme pri prirodzení, tak dôležitú časť neetickej výchovy by tvorili praktické návody . Pre dievčatá – ako uloviť zazobaného koreňa, a pre chlapcov – akými fintami dostať dievča do polohy ležiaceho strelca. A tu prichádzame ku geniálnemu spojeniu nášho nového predmetu so sexuálnou výchovou. Devy sa na nej naučia, ako čo najrýchlejšie s dotyčným zazobancom otehotnieť, a chlapci ako nepriviesť zalkoholizovanú tínedžerku na mlieko. Kruh sa uzavrel...

Marek DANKO

FEJTÓN

Sobášna sieň

„Ďalší, prosím.“
„Dobré ráno, radi by sme sa vzali.“
„Vaše mená, prosím.“
„Tim a Jim Jonesovci.“
„Vy ste príbuzní? Vidím, že ste si podobní.“
„Áno, sme bratia.“
„Bratia? Tak to sa nemôžete vziať!“
„A to už prečo? Vy vari nesobášite páry rovnakého pohlavia?!“
„Ale samozrejme. Tisíce! Ale nie súrodencov, to by bol incest!“
„Incest? My ale nie sme homosexuáli.“
„Nie? Tak prečo sa chcete zobrať?“
„Samozrejme pre finančné výhody. A máme sa radi. Žiadne iné vyhliadky okrem toho nemáme.“
„Ale my sobášime iba homosexuálov a lesbičky, ktorým boli odopreté práva zaručené ostatným občanom. Keďže nie ste homosexuáli, môžete si vziať ženu.“
„No ale moment, to predsa môžu aj homosexuáli. To, že nie som homosexuál, ešte neznamená, že si chcem vziať nejakú ženskú! Ja sa chcem oženiť iba tuto s Jimom – a ja zase s Timom. Vy nás teda budete diskriminovať iba preto, že nie sme homosexuáli?!“
„Dobre, dobre, nechajme to tak. Tu máte tie papiere.
Ďalší.“
„Ahoj, chceme sa zobrať!“
„Mená?“
„John Smith, Jane Jamesová, Robert Green a June Johnsonová.“
„A kto si berie koho?“
„My všetci sa chceme navzájom oženiť a vydať.“
„Ale veď ste štyria!“
„Správne. Štyria normálni bisexuáli a máme sa naozaj radi. Ja milujem Janu a Roberta, June miluje Roberta a Jane a Robert zase miluje June a mňa. Takže sa chceme všetci zobrať. Spečatiť svoje sexuálne preferencie v manželskom zväzku je tá jediná správna cesta.“
„My ale oddávame iba homosexuálne a lesbické páry.“
„Takže vy diskriminujete bisexuálov?!“
„Nie, nie, ibaže tradičná predstava manželského zväzku sa týka párov.“
„Ale odkedy sa zastávate tradície?“
„Nie, to nie, chcel som iba povedať, že niekde predsa musí byť stanovený nejaký limit.“
„A to už kto povedal?! Neexistuje žiadne logické zdôvodnenie limitovať sobáš iba pre dvojice. Väčšie skupiny sú omnoho lepšie! Okrem toho, máme svoje práva. Starosta mesta vyhlásil, že ústava zaručuje rovnaké práva všetkým. Okamžite sem navaľ ten sobášny list.“
„Tak dobre. Ďalší prosím.“
„Dobrý deň, chcem sa oženiť.“
„Mená?“
„David Deeds.“
„A meno partnera?“
„Žiadne nie je, ja si chcem vziať sám seba.“
„Sám seba?! Čo tým myslíte?“
„Nuž, môj psychiater tvrdí, že mám rozpoltenú osobnosť. Takže by som rád tie dve polovice spojil zväzkom. Aby som mohol podávať daňové priznanie ako rodina.“
„V poriadku. Tu máte ten papier. Ďalší!
„Tá pani s tým kokršpanielom, prosím ...“

●●●

Kam to až zájde. Uvažovali ste o tom? Nie? Tak o tom to všetko je: uvažujte a konajte, kým je čas!

Zo zahraničnej tlače

Slovenský Garibaldi či Danton, ktorý nenašiel priestor pre svoj čin

Janko Francisci – hrdina bez bázne a hany

Miloš FERKO

Najznámejším obrazom tohto dejateľa (a jedným z najznámejších diel slovenského výtvarného umenia deväťnásteho storočia) je dielo Petra Michala Bohúňa – Ján Francisci ako kapitán slovenských dobrovoľníkov. Len sa pozrite. Ľavá noha vystretá, pravá pokrčená, zľahka opretý o pušku. V uvoľnenom, a predsa ráznom postoji, doslova a do písmena hrdina bez bázne a hany. Modrá mentieka, biele pierko na širáku. Bez zachvenia stojí na kraji brala chrbtom k diaľke, kde vidno drobučké pestrofarebné postavy vojenských dobrovoľníkov.

Stojí pred nami jednoznačný muž činu, človek, ktorý dokázal za “daných okolností” maximum. Dané okolnosti ale spôsobili, že napriek uskutočneným činom bol a ostal hrdinom väčšmi v predstavách než v skutočnosti, skôr legendárnym než reálnym, nenaplnenou potenciou sebasamého i slovenského národa - Garibaldim či Dantonom, ktorý nenašiel priestor pre svoj čin.

■ UKÁŽTE MU CIEĽ...

Sebaistý, no zároveň dostatočne chápavý voči potrebám iných, kultivovaný, zbehlý v spoločenskej konverzácii, s nespornou charizmou, schopný stmeliť ľudí.

„Dajte mu nepriateľa a zničí ho!“ Tiahol by ako Garibaldi na Rím, keby vedel kam a za koho.

Dvadsaťšesťročný sebavedomý muž netúžil stotožniť sa s ideami prinajlepšom ak opatrného legitimizmu, chcel by niečo..., rázne, nové, rýchle jasné, doslova a do písmena revolučné: slobodu a rovnosť.

Ťažko búrliváka krotiť. Je mocný, rozhodný, energický muž. Fešák, inteligentný a zároveň praktický, dominantný, rodený vodca a organizátor.

Po odchode trinástich študentov z Bratislavy do Levoče na protest proti zosadeniu Ľudovíta Štúra, pod Franciscihо vedením ožíva v tomto spišskom meste národnostný ruch. V krúžku tunajšej Jednoty sa formujú, základy povedomia i prvé skúsenosti s tvorbou tu získajú Pavol Dobšinský, Ján Botto, Ľudovít Kubáni, Janko Čajak alebo neúnavný zberateľ rozprávok Ľudovít Reuss.

Francisci, v tom čase osemnásťročný mladík bez vyššieho ukončeného vzdelania, však pochopiteľne nemohol na levočskom lýceu (žiakom ktorého bol pred nie veľmi dlhým časom aj on) vyučovať po boku titulovaných profesorov. Fungoval ako námestník, čiže sekretár a zástupca profesora Hlaváčka. Popri tejto funkcii si privyrábal doučovaním a študoval právo v Prešove. Pre mladších študentov lýcea bol vzorom, ba priam idolom...

Taký, aký bol, nevyhnutne smeroval ku konfliktu so Štúrom – lebo darmo, dva kohúty na jednom smetisku sa len veľmi ťažko znesú. V zachovanom koncepte listu z februára-marca 1847 píše : „Vysokoctený pane! Nemajte mi za zlé, že na Váš tohto roku jediný, okolo 10.12. 1846 mi došlý list, iba teraz odpovedám. Ja som sám rád, že sa iba teraz chytám k odpovedi, lebo znáte, že krv nie je voda, a v prvej rozpálenosti sa pero ľahko ďalej pošmykne, ako by sám človek chcel...“ Ani nie dvadsaťštyriročný Janko Francisci našťastie nemal k dispozícii mail ani mobil. V ďalšom texte sa medziiným venuje aj hodnoteniu Štúrovej činnosti na poste šéfredaktora Slovenských národných novín. S prípravou periodika Štúrovi pomáhal, preto nie div, že konštatuje: „Že je nespokojnosť s novinami všeobecná, a menovite u Slovákov, toho môžu byť dve príčiny, jedna by ste Vy boli ako redaktor, druhá slovenské obecenstvo... Cíti a vidí to Slovensko, že vám chybuje známosť položenia, túžeb a jeho potrieb národných a znajú to aj Maďari, že vám chybuje známosť politiky domácej.“

O tomto osobnostnom konflikte vo Vlastnom životopise rámcuje: „Keď som bol r. 1846/7 na prešovskom kolegiume juristom, ale ešte aj hlavným správcom Jednoty mládeže slovenskej, dostal som od Ľudovíta Štúra list 10. decembra 1846 datovaný, v ktorom mi vytýkal, že som sa utiahol, že som nečinný atď., a z ktorého som zavieral, že podobnú, mne neprajnú mienku vyslovil i pred inými. Štúr bol abstraktný idealista, sanquinický optimista, ale i pesimistický melancholik, k výrazu prichádzali pri ňom tieto dve posledné povahy zakaždým, keď mu na národnom poli neprajný chýr, či ako skutočný fakt a či len ako nezaručený chýr, prišiel do ušú. Ja odpovedal som Štúrovi z jari 1847 obšírnym, na troch hárkoch husto písanej osnovy listom...“

Z dejín vieme, že členmi redakcie SNN sa pod vedením Štúra stali povahovo prispôsobivejší Peter Kellner a Bohuslav Nosák.

Nuž tak. Prudký, ohnivý, temperamentný, jeden z prvých prívržencov spisovnej slovenčiny. Báseň Svojim vrstovníkom na pamiatku, venovaná už spomenutej udalosti odchodu do Levoče, patrí k vôbec prvým veršom v štúrovskej slovenčine. Historická próza Janko Podhorský (1844) je zasa prvou prózou v tomto jazyku.

Písanie ako činnosť osamelá a pomerne zdĺhavá však zjavne nenapĺňala ambície spoločenského a činorodého človeka. Franciscihо literatúra zjavne zaujímala ako pokus a meranie si síl s novým jazykom i úlohou dostať ho do života. So zmyslom pre efekt ukázal vzor, trpezlivé rozvíjanie jazyka a literatúry prenechal iným.

■ SO ŠABĽOU PO BOKU

Za revolúcie roku 1848 sa zúčastnil na zhromaždení v Liptovskom Mikuláši, na ktorom boli sformulované Žiadosti národa slovenského – v podstate prvý ucelený politický program Slovákov. So Štefanom Markom Daxnerom a Michalom Bakulínym organizoval v Gemerskej stolici národné gardy. Za túto činnosť ho spolu s druhmi revolučná uhorská vláda na čele s Lajosom Kossuthom uväznila. Po prepustení sa – ako vidno na už zmienenom Bohúňovom obraze – stal kapitánom slovenského dobrovoľníckeho oddielu, ktorý pomáhal viedenskej vláde v boji s Maďarmi. O desaťročie neskôr, po uplynutí Bachovho absolutizmu, v zrelom veku rozbehol nové aktivity smerujúce k emancipácii slovenského národa.

Roku 1861 začal vydávať Pešťbudínske vedomosti, bol iniciátorom zhromaždenia, na ktorom bolo 5. a 6. júna 1861 sformulované Memorandum národa slovenského. Viedol memorandovú deputáciu k predsedovi uhorského parlamentu Kolomanovi Tiszovi. Stal sa predsedom dočasného výboru Matice slovenskej, po jej založení čestným doživotným podpredsedom.

■ SOKOL V ÚSTRANÍ

V kontexte slovenskej kultúry a politiky bola cenná Franciscihо schopnosť reprezentovať a komunikovať aj s dobovými celebritami na najvyššej úrovni ako rovný s rovným.

Druhú polovicu života však prežil v ústraní. Na pronárodných akitvitách sa už nezúčastnil – napokon, intenzita národného života po likvidácii Matici slovenskej prudko klesla. Francisci v podstate zatrpkol – a mal na to závažný dôvod. Vo veku, keď by sa mal človek tešiť z výsledkov dosiahnutej práce, vidí neúspech svojich snáh. V poslednej tretine deväťnásteho storočia sa ako jeden z pilierov tzv. Starej školy, sústredenej v Martine, stáva na protest voči praktikám vládnej moci v Uhorsku zástancom volebnej pasivity.

Takmer tri desaťročia pôsobil ako predseda Kníhtlačiarskeho účastinárskeho spolku, orgánu, ktorý vydával a tlačil v slovenskom jazyku väčšinu významných periodík (Národnie noviny, Orol, Dennica, Slovenské pohľady, Černokňažník), ale aj populárne edície pre pospolitý ľud (Románová bibliotéka, Slovenský národný ochotník, Slovenský národný zábavník). V časoch zvýšenej maďarizácie mali tieto aktivity úlohu priam sebazáchrannú. Francisci presunul centrum svojich aktivít z politických na kultúrno-osvetové. Pragmaticky sa sústredil na veci bezprostredne dosiahnuteľné. Vzdal sa veľkých plánov, sústredil stratégiu na prosté prežitie slovenského živlu prostredníctvom šírenia písaného slova v rodnom jazyku. Teda namiesto rázneho činu – drobná práca. Výrazné presadzovanie vplyvu vlastnej osobnosti nahrádza nenápadnosť až takmer anonymita.

O zástoji Franciscihо v kultúrnom živote poslednej štvrtiny deväťnásteho storočia sa takmer úplne mlčí a len veľmi málo vie. Rodák z Gemera zomrel siedmeho marca 1905 vo veku 83 rokov v Martine.

Inštitút vzdelávania Matice slovenskej, nezisková organizácia, Grösslingová 23, 811 09 Bratislava, IČO: 45735760

Podpora miestnej a regionálnej kultúry novej generácie!

Miestne odbory Matice slovenskej, Odbory Mladej Matice, Záujmové odbory Matice slovenskej a iné subjekty Matice slovenskej s právnou subjektivitou si môžu v tomto roku sami svojpomocne zabezpečiť finančnú podporu, teda zarobiť si na svoju činnosť. Je tu pre vás pripravená nová generácia podpory miestnej a regionálnej kultúry s názvom

ZAROB SI SÁM

a je to také jednoduché. Stačí osloviť fyzické a právnické osoby (FO a PO), teda pracujúce osoby, podnikateľov, ktorí si podávajú ročné daňové priznanie či ročné zúčtovanie cez zamestnávateľa, ktorí vám darujú svoje 2 % z daní, teda asignáciu dane. Tieto 2 % z daní darujú Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o., ktorý je od 1. januára 2015 zaregistrovaný na prijímanie asignácie z daní, teda 2 %.

Darcu 2 % z daní to nič nestojí. Venuje iba časť toho, čo by inak musel odviesť štátu a ten by rozhodol, čo s nimi urobí. Namiesto toho venuje 2 % z daní na vašu činnosť. Na vaše kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré vaša miestna Matica vykonáva a tým robí dobré meno Matici slovenskej.

Ako získate svoje nazbierané financie na činnosť MO MS, OMM, ZO MS?

Každá jedna fyzická či právnická osoba, ktorá vám prispela na podporu miestnej a regionálnej kultúry, vám vyplní priložený formulár. Vy tieto formuláre do 31. marca 2015, dokedy sa podávajú daňové priznania, vyzbierate a predložíte na Inštitút vzdelávania Matice slovenskej. Po zhromaždení a spracovaní všetkých potvrdení **bude na váš účet prevedená nazbieraná suma na aktivity v oblasti miestnej a regionálnej kultúry.**

Bc. Pavol Mihál, v. r.,
riaditeľ Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o.

Matičná bašta aktivít na juhu Slovenska sa ešte drží

Hrušovčania o sebe dávajú vedieť

Ján BRLOŠ, OP MS Veľký Krtíš – Hrušov

Mladí matičiari z Hrušova v okrese Veľký Krtíš sú známi svojimi aktivitami nielen v samotnej obci, ale aj v širokom okolí a na mnohých celoslovenských i medzinárodných podujatiach. Dosvedčuje to rad podujatí zo záveru minulého aj zo začiatku tohto roka.

Na plese v Hrušove sa objavili aj tieto parádne kroje.

Hrušovské vianočné zvykoslovie ešte počas Adventu predstavili v programe Vianoce v meste na bratislavskom Hlavnom námestí. Ich spevy počas sviatkov spríjemnili slávnostné sväté omše, pričom účastníkov polnočnej potešilo teplé občerstvenie pripravené na námestí na ceste z kostola. Už tradične býva v Hrušove Štefanské popoludnie, keď sa miestnym, ale i návštevníkom z okolitých obcí mladí predstavia so zábavným programom, s divadelnou hrou alebo inou formou a následnou tanečnou zábavou. Tohto roku sa dievčenská skupina podujala nacvičiť divadelnú hru. Keďže trafiť sa divákom do chuti s existujúcimi scenármi je ťažké, stavili na domácu tvorbu. Divadelnú hru Všade dobre – doma najistejšie im na mieru napísal matičiar Ján Brloš. Veselohru so zápletkou zo súčasného života mladých nacvičili v krátkom čase, ale neubralo to na kvalite a presvedčivých výkonoch účinkujúcich, o čom svedčil častý dlhotrvajúci pokles naplnenej sály kultúrneho domu. Nezvyčajná bola i tanečná zábava, na ktorej do tanca hrali hrušovské zoskupenia Dychová hudba Bukovinka, Ľudová hudba Čardáš a tanečná hudba Tranzit.

Hrušovskí ochotníci uviedli nedávno hru Všade dobre – doma najistejšie...

Po veselom silvestrovskom večeri sa v úvode tohto roku mladí podieľali i na príprave a realizácii spomienkového programu k sedemdesiatemu výročiu oslobodenia obce. V zaujímavej príťažlivej téme sa predstavili jednotlivé folklórne zložky, v prezentáciách odzneli spomienky i zvukové autentické záznamy pamätníkov, doplnené dobovými fotografiami. Program s veľmi priaznivou odozvou autorsky pripravili Mgr. Anna Sásová a Bc. Anna Brlošová.

Hrušovskí mládežníci svoju činnosť vykonávajú v úzkej spolupráci s OP a MO MS, obcou a inými spolkami. Podieľajú sa aj na príprave a organizácii ďalších aktivít, napríklad na Digitalizácii tradičnej ľudovej kultúry, folklórnom plese, fašiangovom zvykosloví a pod. Ich prístup, ochota a zodpovednosť sú dôkazom, že jedna z opôr slovenskej kultúry na juhu Slovenska sa zatiaľ ešte nejaký čas udrží.

Deti z Bánova na oslavách na nádvorí Bratislavského hradu

Poklady veľkého kráľa Svätopluka

Jozef KOZÁR, Bánov

Začiatkom októbra minulého roku sa malá detská dychovka Rosička z Bánova pri ZUŠ Šurany zúčastnila na oslavách kráľa Svätopluka na nádvorí Bratislavského hradu. Udalosť to bola nad očakávanie veľká. Deti z Rosičky síce priniesli rosu, ktorej sa zúčastneným na tomto milom podujatí, keďže pršalo, ušlo neúrekom, ale vďaka mokrým kvapkám sa slávnosť preniesla pod klenbu hradu, kde sa koncert mladých umelcov ozýval trikrát mocnejšie ako pred sochou slovenského kráľa Svätopluka.

Nečudo potom, že sa na oslavách zúčastnili okoloidúci a najmä neznámi účastníci prehliadky Bratislavského hradu, ktorých prilákal mocný súzvuk dychových nástrojov. Účastníci osláv vtedy ani len netušili, že ich poctí návštevou významný a známy slovenský spisovateľ a publicista, autor literatúry faktu Drahoslav Machala. Žiaľ, nedávno Drahoslav Machala nečakane ukončil svoju životnú púť. Nemení to však na skutočnosti, že bol spoluautorom myšlienky osadenia jazdeckej sochy kráľa Svätopluka a že sa na oslavách zúčastnil. Mladí bánovskí žiaci, členovia detskej dychovky, takto mali možnosť spoznať osobnosť Drahoslava Machalu a vidieť jeho nesmiernu silu a zanietenosť pre veci národné, až mu mnohí z prítomných v kútiku srdca závideli. Drahoslav Machala neúnavne bojoval proti tzv. prekrúcačom histórie Slovenska. Jeho neúnavný boj a úsilie prebúdzalo i naďalej prebúdza k národnej hrdosti mladých i starých Slovákov. Navyše inicioval a spolurealizoval osadenie desiatok pamätných tabúľ po celom Slovensku a vzdával tak hold významným slovenským osobnostiam nielen u nás, ale aj v zahraničí. Jeho odchod veľmi zasiahol nielen kolegov spisovateľov, ale slovenskú spoločnosť ako takú. So zármutkom prijali túto smutnú správu aj mladí šurianski matičiari. Pôsobia, nielen symbolicky, na Šurianskom hrade, blízko slovenskej Trója s názvom Hrádoček so známou Hrádockou Venušou a Žofiou Bosniakovou. Rozhodli sa pokračovať v diele Drahoslava Machalu a oslavovať každý rok kráľa Svätopluka pravidelným podujatím s názvom Poklady kráľa Svätopluka. V pláne majú predstavovať širokej verejnosti rytierov a družiny jednotlivých hradov sídliacich v blízkosti všetkých slovenských Domov Matice slovenskej. Ako nás informovala riaditeľka šurianskeho Domu Matice slovenskej Miroslava Kozárová, s deťmi z jednotlivých oblastí okolia Šurian budú pozývať do ich spoločenskej haly záujemcov na program s názvom MEDVEDICE MATICE, zameraný na starostlivosť o slovenské rodiny. Mimochodom, názov „matica", znamená okrem iného aj včelí úľ a srbskí matičiari majú dodnes tento úľ v znaku svojho spolku. Produkt včiel – med – symbolizuje zdravie, lásku a hojnosť. Veď kto zo Slovákov by nepoznal zvyk s podávaním lyžičky medu mladomanželom či rodine pri štedrovečernom stole? Zachovávajme tieto slovanské zvyky! Podobne ako ďalší zvyk, ktorým je poďakovanie udelením buly kráľa Svätopluka za službu v Matici slovenskej rytierom a družinám.

***Socha kráľa Svätopluka je už pútnickým miestom**, ako si to želal Drahoslav Machala.*

MEDAILÓN

Život naplnený skutkami pre národ

K významným osobnostiam Nitry, ktoré sú navyše späté s novodobou históriou matičného hnutia, patrí Mons. ThDr. Ladislav BELÁS, kanonik Nitrianskej kapituly, titulárny zoborský opát a riaditeľ Diecéznej knižnice v Nitre, ktorý sa od roku 1990 významným spôsobom podieľa na matičných aktivitách miestneho, regionálneho i celonárodného charakteru.

Jubilant sa narodil 22. februára 1930 v Milochove, dnes súčasti Považskej Bystrice. V rokoch 1941 – 1949 študoval na gymnáziu v Nitre a v rokoch 1949 – 1950 na Vysokej škole bohosloveckej v Nitre. Cyrilo-metodskú bohosloveckú fakultu v Bratislave absolvoval v roku 1953, kde ho 21. júna vysvätili za kňaza a tamtiež v roku 1970 promoval za doktora teológie. Pôsobil v Skalitom, Čadci, Beluši a od roku 1971 účinkuje v Nitre.

Od roku1973 je nitrianskym sídelným kanonikom, v tom istom roku ho pápež vymenoval za pápežského kaplána s titulom monsignor, v súčasnosti je aj titulárny opát. Počas života zastával viaceré významné posty – generálny riaditeľ Ústrednej charity na Slovensku, šéfredaktor Katolíckych novín, odborný asistent Teologického inštitútu pri UK, lektor cirkevných dejín na Katedre etiky Vysokej školy pedagogickej v Nitre a iné.

Nitriansky D MS pri sedemdesiatinách vydal biografické a bibliografické dielo Ladislav Belás (Pažitný, A., 2000) a pri jeho prezentácii poctili predstavitelia Matice slovenskej jubilanta Zlatou medailou sv. Cyrila a Metoda. Je tiež držiteľom Ceny mesta Nitry, Ceny mesta Považská Bystrica a Medaily Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulty. K osemdesiatim piatim narodeninám prajeme jubilantovi pevné zdravie, dary Ducha, Božie požehnanie, aby svoj nevšedný život napĺňal skutkami pre národ, pre Slovensko i pre cirkev.

Drahomíra PECHOČIAKOVÁ

Ad.: Stanislav Bajaník: Sila, to sme my dolu! SNN č. 5

Hovorí za tých, ktorých sklamal

Otto GÁŤA, predseda MO MS v Plevníku-Drienovom

Som povďačný redakcii SNN za uverejnenie uvedeného článku, pretože dlhodobo sledujem matičný život, jeho bývalých i súčasných predstaviteľov na najvyšších priečkach i na krajskej úrovni a pomáha to mne, a nepochybne aj tým skutočným tam dolu (miestnym odborom MS) zorientovať sa kto je kto alebo kto sa premenil na koho, inak povedané „kto za koho kope".

Pána Dr. S. Bajaníka som si osobne roky nesmierne vážil za jeho nebojácnosť, odvahu, za jeho vecné články, ktoré dokázali osloviť, za vystúpenia, v ktorých bol perfektný. V podstate zatieňoval mdlého Ing. Markuša. Preto sme ho na VZ MO MS navrhovali za predsedu MS tak ako desiatky iných MO MS. Bol vo výbore MS vo vrcholných funkciách MS aj teraz je členom výboru MS. Lenže Dr. Bajaník sklamal. Zradil desiatky miestnych odborov MS, zradil tých

POLEMIKA

tam dolu, keď bol hore. Pred voľbami predsedu MS na VZ MS v Martine vzdal sa dôvery, ktorú do neho vložili niektoré MO MS, ktoré ho navrhovali za predsedu MS. On ich hlasy daroval Ing. Markušovi. Bolo to gesto voči predsedovi MS a zároveň dal najavo, že hlasy miestnych odborov MS, tie skutočné hlasy zdola, pre neho v podstate nič neznamenajú. Pre MO MS bolo to nielen sklamanie, ale ako funkcionár MS stratil dôveru časti tej sily zdola, o ktorej chce v súčasnosti hovoriť, či hovorí.

V článku sa rozpisuje takmer o všetkom možnom, ale pointu nezakryl. Naopak, stal sa hovorcom „tam tých dolu" – niektorých krajských rád a priamo hovorí ich slovníkom „o obrode". Uvádza, že má sa už prestať „s omieľaním káuz". Neviem, prečo mu táto téma prekáža, keď stovky členov MO MS – a to sú tí z dola (!) – reagujú na to, čo robili tam tí hore, keď ich ukrátili o úspory. Prečo majú prestať o tom hovoriť? Chápem však Dr. Bajaníka, že každá zmienka o „omieľanej kauze" zrejme do istej miery niečo pripomína.

Udivuje ma, že taký sčítaný, taký odborne zdatný, históriou podkutý a rétorikou až neprekonateľný Dr. Bajaník začal hovoriť o viacerých centrách. Nie som proti strediskám, ale ak sa začne rozbíjať centrála, jej rozdrobovaním sa sleduje jedno – jej oslabovanie (príkladov napríklad zo súčasnej politiky a medzinárodného práva je viac ako dosť).

Pán Dr. Bajaník aj v tomto článku preukázal, že slovami dokáže čarovať. Dokonca apeluje aj na rodiny. Už hovorí o inom Národnom poklade, nie o tom materiálnom, ktorý sa beztrestne stratil a poškodení majú mlčať. Hovorí o ľudskom národnom poklade a je presvedčený, že „múdremu to stačí"... Nuž, nezaraďujem sa medzi múdrych, ale to, čo v článku Sila, to sme my dolu! pán Dr. Stanislav Bajaník povedal, to už naozaj stačí, aby nehovoril za tých zdola, pretože tých si asi pomýlil.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Pravda alebo lož?

Rozlíšiť medzi pravdou a nepravdou, teda lžou, je niekedy ťažké, takmer nemožné. Ako príklad nech nám poslúžia informácie o vojnovom konflikte v Ukrajine. Občas sa však klamár usvedčí sám. Na titulnej strane novín s názvom Pravda uverejnili 14. februára dve informácie. Úvodnú fotografiu s nadpisom: „50 rokov v Pravde = Šach + Formánek“ – ako upútavku na prílohu Víkend s tým, že onen pán „už polstoročie pripravuje pre čitateľov a čitateľky denníka Pravda“ šachovú rubriku. Na tej istej strane celkom hore je malými písmenkami informácia o ročníku vychádzania Pravdy: XXV. Koľkože to rokov teda vychádza onen denník? Len dvadsaťpäť a či tridsaťsedem rokov? Jeden z dvoch údajov logicky nemôže byť pravda a je to teda lož: buď denník vychádza len 25 rokov – a potom klamlivá je informácia o päťdesiatročnej spolupráci so šachistom – alebo? Alebo Pravda je Pravdou už takmer celé jedno storočie, bojovala s demokraciou v prvej Masarykovej republike na čele s „demokratom“ Klemom Gottwaldom, vychádzala v časoch SNP, v päťdesiatych rokoch informovala o „spravodlivých“ procesoch napríklad so Slánským, s Clementisom a s ďalšími, na konci ktorých bol povraz, ohnivo písala o „spravodlivom“ potrestaní tzv. buržoáznych nacionalistov, bola na čele informačného boja s triednym nepriateľom, jedným slovom bola ústredným orgánom komunistickej strany – ale teraz sa v tiráži skromne hlási len k 25 rokom boja za demokraciu a slobodu. Aké príjemné je odstrihnúť svoju nemilú minulosť! A pritom sa naďalej držať svojej tradície: byť kruto protinárodná a protikresťanská. Veď si pozri, milý čitateľ, napríklad komentár Martina Krna z 19. februára na 30. strane, kde sa z ničoho nič dozvieš, že vedenie Matice slovenskej je „zatuchnuté“.

Nie sme svätí ani v Matici. Aj tu je „rozkrytie“ pravdy niekedy zložité. Na jednej z krajských rád odznie napríklad informácia, že pracovník matičného ústredia zapýtal od miestnych za svoju odbornú prednášku dvesto eur. Zdvihne to adrenalín, veď ide o šesťtisíc korún! Ak si však dáte námahu, zistíte, že prednáška, sprevádzaná výstavkou, sa naozaj konala, ale že išlo o akciu v inom kraji a od miestnych organizátorov nikto dvesto eur nepýtal a nedostal. Bublina spľasne, ale koľko iných „bublá“ a kazí nám meno? Priatelia, nie všetko, čo si hovorí Pravda, aj pravdou naozaj je.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
·tasr·

Prezident republiky ocenil skutočnú osobnosť národného života

Pocta prof. Jozefovi Kafkovi

Viliam HORNÁČEK – Foto: internet

Prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska udelil profesorovi MUDr. Jozefovi Kafkovi, DrSc., za jeho celoživotnú prácu v oblasti lekárskej vedy a pedagogiky Rad Ľudovíta Štúra. Vysoké ocenenie dostal zaslúžene nielen za svoj odborný prínos, ale aj za svoje vyhranené občianske postoje, ktorými ako príslušník slovenského národa vždy presadzoval práva a záujmy svojho národa. Podieľal sa tým na znovuzískaní národnej slobody a rovnoprávnosti Slovákov ako zvrchovaného subjektu medzinárodného práva, čím zároveň pomáhal naplniť odkaz Ľudovíta Štúra a jeho generácie. Osobnosť profesora MUDr. Jozefa Kafku, DrSc., v mnohom prekonala pojem „národné povedomie“ a je vzorom slovenského intelektuála, ktorý ho povýšil na skutočné národné sebavedomie.

Za Výbory Združení a Radu osobností prejavujeme úprimnú vďaku za všestranný prínos do kultúrnych dejín slovenského národa a prajeme ocenenému zdravie, šťastie a ešte veľa tvorivej energie, ktorá určite bude predovšetkým na prospech slovenského národa, ale zároveň aj na úžitok všetkých kultúrnych ľudí. Človek dokáže byť skutočnou „korunou tvorstva“ nielen svojím intelektom, ale aj jasne a pevne vykryštalizovaným ľudským charakterom.

Systém udeľovania ocenení Matice slovenskej

Päť kategórií matičných ocenení

Ján SEMAN, Členské ústredie Matice slovenskej

Oceňovanie zaslúžilých osobností má svoje korene od samotného vzniku našej najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne. V súčasnosti platné zásady schválené výborom MS upravujú udeľovanie matičných ocenení nefinančného charakteru kolektívom i jednotlivcom za významný podiel na rozvoji matičného hnutia, šírenie dobrého mena MS, za významný podiel na rozvoji miestnej a regionálnej kultúry, za ochranu a prezentáciu národného kultúrneho dedičstva, za prínos do vedy v Slovenskej republike i v zahraničí a pod.

Platné zásady rozlišujú 5 kategórií matičných ocenení. Najvyššou kategóriou ocenenia je Cena MS, ktorá má tri stupne: zlatá, strieborná, bronzová. Návrh na udelenie ocenenia sa podáva na Členské ústredie MS v dostatočnom časovom predstihu, najmenej však 30 dní pred plánovaným odovzdaním – ocenenie musí byť schválené výborom MS. V tomto prípade odporúčame podať návrh skôr, keďže výbor MS nezasadá každý mesiac.

Druhou najvyššou kategóriou je Cena predsedu MS. Táto cena má dva stupne: medaila predsedu MS a pamätný list predsedu MS. Návrh sa podáva na ČÚ MS v dostatočnom časovom predstihu, najmenej však 30 dní pred plánovaným odovzdaním – ocenenie musí byť schválené predsedníctvom MS.

Ďalšou kategóriou, ktorú treba spomenúť, sú tzv. Regionálne ceny MS, ktoré majú taktiež dva stupne: medaila krajskej rady MS a pamätný list krajskej rady MS. O udelení týchto cien rozhoduje krajská rada MS na základe doručených návrhov matičných zložiek pôsobiacich v obvode krajskej rady MS. Návrh je taktiež potrebné zaslať aj na ČÚ MS v dostatočnom časovom predstihu. Zhotovenie týchto cien je v právomoci samotnej KR MS.

MO MS môžu udeľovať tzv. Miestne ceny na základe vlastných pravidiel, pričom sa im odporúča pridržiavať zásad platných pre udeľovanie matičných ocenení. Udelenie cien je nutné dať na schválenie ČÚ MS.

Pri udeľovaní ocenení by mala byť zachovaná postupnosť. Najprv by sa mala udeľovať cena nižšej kategórie a takto postupne prejsť až k cenám najvyššej kategórie. Tá istá kategória ocenenia by nemala byť jednej osobe udelená viackrát. Evidenciu odovzdaných ocenení vykonáva ČÚ MS. Zoznam ocenených sa raz ročne predkladá na rokovanie výboru MS. Cenu odovzdáva protokolárne najvyššie postavený člen MS. Plné znenie zásad je zverejnené na www.matica.sk v časti ČÚ MS.

Od prijatia nových zásad pre udeľovanie ocenení MS 1. 2. 2014 boli ocenené nasledovné osoby alebo subjekty.

Pamätným listom predsedu MS boli ocenení: Zuzana Miškovská, Mgr. Ján Lipták, Peter Vrlík, FS Rozmarín z Veňarca, Ružena Komjatová, jeho excelencia Alojz Tkáč, Jeho Excelencia Jozef kardinál Tomko, Kúpele Trenčianske Teplice, mesto Trenčianske Teplice, Mgr. Silvia Morgošová, akad. maliar František Sklenár, hudobno-spevácky súbor Tatrín, hudobno-spevácka skupina Prešovčan, Irma Danková, MO MS Šintava, Anna Chmelárová, Gizela Koprdová, Peter Jančovič, Olívia Chlebcová, Milan Bako a Irena Baková, Ing. Anton Mesároš, Slovenské gymnázium Š. Moysesa, Bc. Iveta Jesenská, Základná škola, ul. Angyalova v Kremnici, MO MS Turany, Vladimír Dzuričko, Anna Gašková, Anna Javorská, MVDr. Anna Jenčová, Helena Kalinová, Ing. Jozef Krištan, Michal Matečka, Ing. Gertrúda Polláková, RNDr. Marián Ružička, Vilma Šišková, JUDr. Andrea Takáčová, FS Čarnica, FS Košické matičiarky, FS Košicke špivaci, Súkromné etnografické múzeum Humno, RNDr. Igor Furdík, PaedDr. Tibor Ferenčík.

Medailou predsedu MS boli ocenení: MUDr. Margita Mečiarová, Ing. Martin Gallík, Eva Frická, Štefan Grosch, PhDr. Anna Kostelničáková, Jozef Hrušovský, prof. Ing. Štefan Samson, CSc., PhDr. Gabriela Čiasnohová, Juraj Barla, Helena Kalinová, PhDr. Štefan Fejko, Anna Knapíková, JUDr. Ľudovít Šomšák, Viliam Barényi.

Cenou MS boli ocenení: Margita Semanová, DS-KUS-Zvolen – Kulpín-Srbsko, Matica srbská, doc. PhDr. Ladislav Bartko, CSc., akad.maliar Slavomír Brezina, Spevácka skupina Prameň, Mária Balážová, Marta Staňová, Mgr. Zuzana Hanuštiaková, Ing. Juraj Strempek, Spojená škola, ul. MS v Prešove, Mgr. art. Miroslav Dvorský, Mgr. Miroslav Dudík.

BODKA ZA VAŠIMI NOVINAMI

Zármutok v Matici

Široká matičná rodina a kultúrna verejnosť so zármutkom prijali smutnú správu, že 17. februára 2015 vo veku nedožitých, ale naplno prežitých 79 rokov odišiel do večnosti etnológ, muzeológ, činovník v kultúre, kronikárstve, spoločenských vedách **PhDr. Igor KRIŠTEK, CSc.,** ktorý okrem iného pôsobil ako predseda Vlastivedného odboru Matice slovenskej a predseda Muzeálnej slovenskej spoločnosti. S nebohým Igorom Krištekom sme sa navždy rozlúčili v piatok 20. februára 2015 v Dome smútku v Martine. **(vk)**

PRIPOMÍNAME SI

28. februára

– stoštyridsať rokov, čo sa narodil Viliam Figuš-Bystrý (1875 – 1937), autor komornej a chrámovej hudby, zberateľ ľudových piesní, ich súbor vyšiel ako Tisíc slovenských piesní

– stopäť rokov od narodenia básnika, literárneho kritika a šéfredaktora Kultúrneho života Michala Chorvátha (1910 – 1982)

1. marca

– deväťdesiatpäť rokov čo predstavením Smetanovej Hubičky začalo hrať Slovenské národné divadlo (1920)

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi bolo u nás sčítanie ľudu; v roku 1960 malo Slovensko 3 442 317 obyvateľov, z toho 355 683 Maďarov, 48 000 Ukrajincov (sem patrili aj Rusíni, ich národnosť sa neuznávala), 40 000 Čechov a päťtisíc obyvateľov sa hlásilo k nemeckej národnosti (Rómovia sa ako národnosť neevidovali); od tých čias je nás o vyše milióna viac, pôrodnosť však klesá

– v roku 1990 Slovenská národná rada (ešte sa volala pekne a logicky) prijala ústavný zákon o štátnom znaku, vlajke, pečati a hymne Slovenskej republiky; 25. výročie

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi umrel spisovateľ František Hečko (1905 – 1960), autor o. i. klasického slovenského románu Červené víno

– šesťdesiatin sa dožíva spisovateľ a literárny kritik Bohuš Bodacz (prózy Pokoj noci, román Polnočná žena, scenáre dokumentárnych filmov a i.)

– päťdesiatpäť rokov má Róbert Bezák, bývalý arcibiskup

2. marca

– pred sto štyridsiatimi rokmi (1875) vymenoval František Jozef I. novú uhorskú vládu, v ktorej sa ministrom vnútra stal Koloman Tisza; ten vypracoval program likvidácie národnej príslušnosti nemaďarských občanov

3. marca

– pred sto päťdesiatimi rokmi sa narodil katolícky kňaz a národovec Jozef Kačka (1865 – 1938); v roku 1916 ho odsúdili na smrť, lebo v kázni vyzval ľudí nebojovať proti Rusom, na zákrok cirkvi trest zmenili na pätnásťročné väzenie, monarchia však zanikla o dva roky

– šesťdesiatpäť rokov oslávi básnik a kulturológ PhDr. Ján Tazberík, CSc., bývalý generálny riaditeľ Národného osvetového centra, dnes tajomník Spolku slovenských spisovateľov, z poetického diela uveďme Pramene svetla, Rozpätie jasu, Spod hladiny kameňa...

– novodobá SNS má dvadsaťpäť rokov, pri svojom vzniku v roku 1990 sa prihlásila k tradíciám SNS z rokov 1871 – 1938, čo sa neveľmi darilo

4. marca

– sto rokov od narodenia básnika Pavla Bunčáka (1915 – 2000); spomeňme zbierky Neusínaj, zažni slnko, Zomierať zakázané...

5. marca

– dvestošesťdesiat rokov od narodenia Jozefa Ignáca Bajzu (1755 – 1836), priekopníka osvietenstva, člena Učeného tovarišstva, epigramatika a autora prvého slovenského románu René mládenca príhody a skúsenosti

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.